

TEATER
WANEMUINE

VANEMUISE MUUSIKA OSAKONNA
30-A. JUUBELINUMBER

RICH. RITSING
VMO segakoori juhataja

M Ä R T S 1 9 3 8 NR. 2 (13)

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

ASUTATUD 1907. AASTAL

Suurim ühistegelik kindlustus-
ettevõtte kodumaal

PÕHIKAPITAL

Kr. 135.000.—

TASUTUD KAHJUSID ÜLE

Kr. 3.000.000.—

*Kindlustusvõtjailt ei nõuta
sundvastutust*

VALITSUS: TARTUS, SUURTURG 8

Ü/P.

Tartu Eesti
Laenu- & Hoiu-Ühisus

SUURTURG NR. 14 • OMAS MAJAS • TELEFONID 177 JA 700

ESIMENE EESTI ÜHISPANK

ASUTATUD 1902. A.

KÕIK PANGAOPERATSIOONID. VÕTAB
RAHA HOIULE JA ANNAB LAENUSID
ÜHENDUSED TEISTE PANKADEGA
VARAKAMBER // HOIUKARBID

EEKS-MAJA OSAKOND

TEATER VANEMUINE

VANEMUISE MUUSIKA OSAKONNA 30. A. JUUBELINUMBER

Nr. 2 (13)

Märts 1938

III aastakäik

Vanemuise Muusika Osakonna rinnamärk

87

737

EDUARD ÖUNAPUU

V. M. O. esimees, alates 8. V 1931. teheline liige

VANEMUISE MUUSIKA OSAKOND 30-AASTANE

ED. ÖUNAPUU

Vanemuine...
Kui palju õilsaid mälestusi,
kui palju luulet, kauneid aateid
on seotud selle nimega
ärkamisaja koidikul.
Vanemuine — eesti laulujumal —
on pannud vaimustuses laulma
meie rahva ilusas muinaspõlves,
kui elas rahvas alles vabaduses;

on pannud laulma meie rahva
pikas pimedas orjapõlves
niihästi kurbuse-, kui ka rõõmuhetkil;
on pannud laulma meie rahva
kõige suuremal vene võimu surveajastul.
Eks tärganud meie ärkamisaja laulupeod
rahva vabadusihke väljendusina —
kuni ta laulis enese vabaks ...

Lauluselts Vanemuine on asutatud
meie rahva vabadustunnete ärkamisajastul.
Siin on laulnud ärkamisaja vaimustuses
tähtsamad rahvategelased ja juhid:
J. W. Jannsen, tema perekonnaliikmed —
Lydia Koidula, Harri Jannsen —
eestlastega kaasatöötav praost A. H. Willigerode,
Rudolf Kallas, A. Thomson, K. A. Hermann,
J. H. Virkhaus, A. Grenzstein jt.,
kuni asus elama Tartusse
meie lugupeetud muusikaveteraan A. Läte,
kes kauemat aega Vanemuises vaikinud
laulule pani aluse ja moodustas
VMO, mille 30 a. sünnipäeva
me täna mälestame.
Olge tervitatud ja tänatud kõik need,
kes on kaasa aidanud meie õilsama kunsti —
laulu — edendamiseks nii pikkade aastate vältel,
eriti lauljad,
kes armastuse,
suure hoole
ja enesesalgamisega
on selleks ohverdanud palju, palju õhtutunde.
Tänu õilsahingelisile
ja vaimustusest põlevaile koorijuhtidele,
kes olete suutnud viia lauljate rinda
oma parimad võimed ja oskuse.

Kui ka nende pikkade aastate vältel
on olnud laulu alal kriisiaegu,
kuid armastus laulu vastu
on aidanud meid sellest üle.
On olnud ka palju, palju
ilusaid tõusuaegu,
kus on kõlanud laul võimukalt, vägevalt.

Kõlagu laul endisel ilul ja vägevusel
siin laulujumala templis
tema uues rüüs!

*MIINA HÄRMA
V. M. O. auliige*

LAUL SÕNADETA

Kevadel kuuleme lindude koorilt sõnadeta laulu. Keegi ei oska nende laulu sügavuse ja õrnuse mõtet avastada.

Ka meie lauluviisid jäävad sageli pooleldi mõistmata, sest sõna ei jaksa helide tõsidust üle anda. Nii ei saa ka mina siin kohal kirjeldada, mida ütleb muusika ja laul, seda saab igäüks ainult oma kõrvaga ja tundega mõista. Ütlen vaid, et muusikahelid, olgu need laulud sõnadega või muusikariistadega üle antud, nad avavad meile tundmatu parema maailma, millesse ka ise viisi ja helide abil tungida tahaks.

Muusika puhastab hinge kõigest halvast, pühitseb südant parematele püüetele, annab vaimule jõudu rõõmuga ellu viia aatelisi üritusi.

Kui kuuleme lindude laulu, siis helisevad kõrvus ka meie sõnadeta viisid.

*KARL-EDUARD SÖÖT
V. M. O. auliige*

LAUL, KÜLASTA NEID.

*Laul, sa kosmose helisev hing,
külasta neid, kelle harras rind
õnne tahab jagada sinuga!*

*Külasta neid, kelle murtud süda
heitluses mannetu, hüüab sind!
Tule, neid julgusta, rahusta sa!*

Prof. ARTHUR KAPP

V. M. O. auliige

Pühitses 28. II 1938. a. 60. sünnipäeva. Tema teenete tähistamiseks nimetatakse käesolev muusika hooaeg „Arthur Kapp'i nimeliseks muusika hooajaks“

Väga austatud „Vanemuise“ muusikaosakond!
Palun vastu võtta minu sügavamat õnnesoovi Teie 30 a. tähtsa tegevuse puhul.

Soovin Teile veel palju, palju jõudu ja edu oma ideaalile.
Tervitades

Artur Kapp.

Tallinn, 10. veebr. 1938.

MÕNDA VMO LAULUKOORI TEGEVUSEST

JUHAN SIMM

Kui „Vanemuine“ kolis Jaama uulitsalt uude korterisse Aia uulitsale, siis oli esimene mure seltsi kunstilise külje juhtidel hoolitseda ka laulukoori eest ja astuda samme selle koostamiseks. Et asi oli uudne, tulid lauljad kokku suure innuga, nii vanad kui noored, ja uue „Vanemuise“ avakontserdiks (mille kava oli koostatud ajaloolises järjekorras eesti heliloojate teoseist), seisis kontserdilaval 110-liikmeline laulukoor S. Lindpere juhatusel.

*JUHAN SIMM
V. M. O. segakoori juhataja
1916.—1925. ja auliige*

See kava, võib-olla, rajaski aluse praegusele Vanemuise Muusika Osakonnale. Peab ütleva, Muusika Osakonnal on omal eluajal olnud küllalt kirjuid ja vaheldusrikkaid perioode.

Nagu igal uudisasjal algul on suur külgetõmbejõud, samuti oli lugu ka VMO laulukooriga.

Algul püsis koori koosseis 100 liikme ümber, harjutused toimusid regulaarselt ja lauljad võtsid harjutustest korralikult osa. Kanti ette oratooriume, kantaate, pandi toime à capella kontserte.

Asjasse suhtus ka „Vanemuise“ seltsi juhatus kaasatõmbavalt. Koori juhatus esimehe, kirjatöimetaja ja laekuriga eesotsas tegid kõik, mis nõudis koori hea käekäik.

Läks aeg — elu ajas uusi radasid, nõudes tegevusse mitmekesisust.

On ju harilik nähtus: kes midagi teeb ja suudab, seda rakendatakse vähemas keskses igale poole.

Sama nähe tuli esile ka VMO laulukooris: koore tekkis juurde, kuid lauljaid ei jätkunud kõigile. Paljud käisid mitmes kooris. See asjaolu mõjus VMO segakoorile lõhestavalt. Aastatega hakkas koor raugema, — kooskäimine muutus korratuks ja koori koosseis ebamääraseks. Sellele liitus varsti teine pahe, mis hakkas pidurdama koori tegevust: nimelt ruumipuudus.

Teatri tegevus suurenes, see nõudis rohkem proove ja ka ruume. Hakati kasutama samu ruume, kus koor harjutusel käis. Etenduste arv kasvas, välispidusid hakati „Vanemuises“ rohkem korraldama mitmesuguste organisatsioonide ja ühisuste poolt ja väliskontserdid, balleti-, ooperi- ja teatrietendused vallutasid ruumid. Selle tõttu oli koor sunnitud otsima omale peavarju teisalt: küll käisime ENK Seltsi gümnaasiumis, EÜS-is, Kommertskoolis (Fortuuna t.) jne. Kindlat kohta ja aega ei olnud. Kõik see halvas koori tegevust ja võttis lauljail n. ö. „isu“ ära. Iseenesest mõjutas see ka tunduvalt kunstilisi saavutusi. Kõigele sellele vaatamata seisis ikka „hing“ sees.

Kuid korraks „lõi koorile seisak sisse“ — ei teotsenud ühe aasta. Peale pausi algas tegevus ettevalmistusega 9. laulupeoks, sest piinlik oleks olnud „Vanemuisele“ kui lauluseltsile jätta koor laulupeole saatmata.

Huvitav oli ajajärk enamlaste võimu ajal, eriti „kibedail aegadel“, kus õhtuti ei tohtinud uulitsail liikuda ega rahval kuskil koguneda. Tol ajal oli koori harjutuste alaline koht Kommertskoolis. Olin siis koorijuhiks. Ülikooli kaudu tundsin isiklikult enamlaste suurmehi — Feuermann- (või Feiermann) Fuhrmanni, Gignazet jt. Ühel päeval oli mul määratud harjutus kell 8 õhtul, kuid lõunal tuli kõva päevakäsk „Täidesaatvalt komiteelt“, et loata liikumine on keelatud alates kella 6-st õhtul. Üleastujad tunnustati lindpriiks. Mis teha? Lauljad olid kõva käsuga kokku kutsutud peatse esinemise puhul; võib-olla tuleb mõnigi välja minu kutse „hirmul“ ja satub patrulli „pihku“. Ega siis nendega nalja polnud.

Telefoonisin „Täidesaatva komitee“ esimehele Feuermann-Fuhrmannile. Oli ise telefoni juures. „Zdravstvui tovarištš Simm!“ oli vastus. Seletasin asja ära, muidugi osalt luisates. „Mis teha?“ küsis

ta minult. Ma ei teadnud ka midagi öelda. „Ah, znaju,“ ütles ta, „teatan ise kõikidele patrullidele, et need, kes nimetavad endid „Vanemuise“ lauljaks, läbi lastaks, ja kui tulevad kokku, siis anna igale lauljale sedelike „Vanemuise“ templiga.“

Õhtul lauljad hirmuvalitsuse päevakäsu pärast harjutusele ei ilmunud, aga neid sedelikesi „Vanemuise“ templiga andsin teistele sõpradele ohtralt välja, et saaksid linnas liikuda ja tunda huvi päeva-sündmuste vastu.

Sellises olukorras oli kooritöö täiesti pidurdatud, polnud mingit võimalust positiivse töö tegemiseks. Juhuslikult tulime mõnikord kokku pigem „jutuajamiseks“, oodates ootamatut laialisaatmist.

VMO tegevuse algul, nagu varemalt märkisin, valitses kooris eluvus ja suur tahe teotsemiseks. Nii koori juhatus kui ka lauljad olid innuga asja juures. Kavatseti ka anda suurele kogule noodiõpetust ja korraldada hääleseadmist. Tellitigi seks otstarbeks käsiraamatud, kuid see ilus mõte vaibus pea. Ühelt kui teiselt poolt lauljasperest loeti seda „igavaks“ ja mõned vanemad lauljad ütlesid: „Oleme laulnud hääleseadeta seni, siis laulame ka edasi.“ See vaade oli kahjuks väga ekslik, aga tol ajal oli tal pinda.

Kuivõrd huviga oldi asja juures koori algpäevil, tõendab ka see, et koori kavva võeti ka võõrkeelseid laule. Lauldi Schubert'i „Die Nacht“ ja üks Mendelssohni laul, mis mulle praegu ei meenu. Ehk küll siis oli Vene valitsus, ei võetud kavva venekeelseid laule, sest seda keelt vääritud kõlal hääldada loeti koorile sündmatuks.

Peab ütleva: kõige huvitavamad mälestused jäid ikka koori alg-aastailt, kus koor oli tööhoos ja koorist võtsid osa laulusõbrad nii-öelda igast klassist — „ülemad“ ja „alamad“ — ja koori tööl olid rahuldavad tagajärjed silmas pidades suurte oratoriumide ettekandeid.

KOGU PERE

LEIAB OMALE VAJALIKU
MOE-, PUDU- JA PESUÄRIST

VENNAD LEPP

TARTUS, KAUBAHOOV 2, A3

Prof. JAAN TÖNISSON
Vanemuise auliige, Vanemuise
ehitus-, haridus-teaduslike kur-
suste ja paljude teiste toim-
kondade juhataja ja liige ala-
tes 1903. ja 1906. a.

„VANEMUINE“ JA MUUSIKA JAAN TÖNISSON

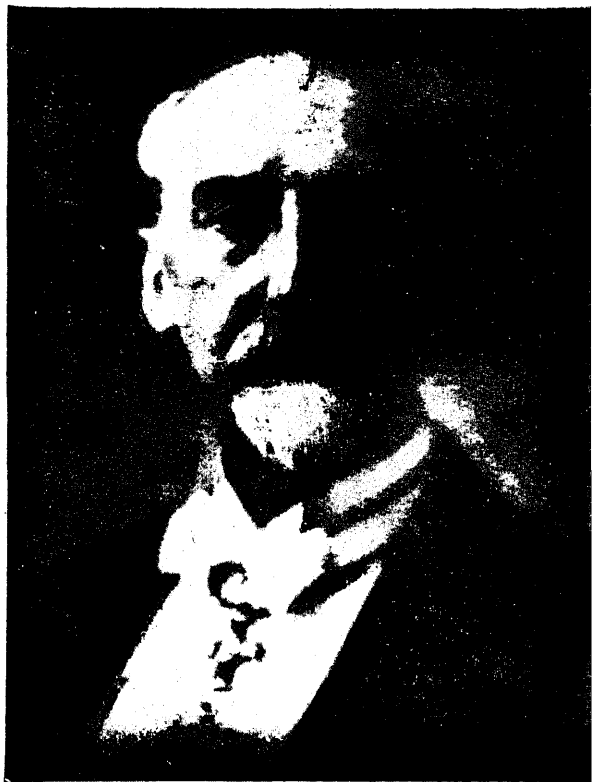
Vanemuise kunstihoo-
ne mõte ei olnud
mitte paljalt kõla-
vaks hüüdeks, kui
32 aasta eest oli vaja kaasa
kiskuda inimesi ligidalt ja
kaugelt rahvusliku kul-
tuurikeskuse püstitamiseks.
Kui uuendatud „Vanemuine“
tahtis oma aukohta
Eesti rahvuskultuurilistes
püüetes jätta, siis pidi „rah-
vamajast“ välja kiirgama
tõsise kunsti valgustavaid, äratavaid, seletavaid kiiri meie rahva
hinge. Lavalised etendused kunstilisel kõrgusel haaraksid inimeste
tunde- ja tahtelma, et neid panna sisemiselt arenema kultuurinim-
suse suunas. Muusika helid vabastaksid hinge ja viiksid ta ülemale
maisest olustikust, et inimesed kasvaksid kõiges, mis kõrge, aulik
ja puhas.

Muusika — laul ja mäng — on meie rahvale otsekui religiooniks.
Muidu ei võidaks mõista Eesti laulupidude rahvuslikku ilmet ja kul-
tuurilist ulatust. Seda endastmõistetavam oli „Vanemuise“ uuen-
duse eestvõitlejatele muusika tähendus rahvusliku kunstihoone
tegevuskavas.

Aleksander L ä t e edukad sammud suure sinfoniaorkestri loo-
misel, sinfonia kontsertide korraldamisel ja oratooriumi-ettekannetei
õigustasid julgemateks lootusteks meie ülikoolilinna muusikaelu
arendamisel kunstihoone pinnal ja ümber. Tulevikus ei tohtinud meil
vaibuda senine koorilaul, aga ühtlasi võis selle kunstiline tase tõusta,
nagu seda näitasid juba Leonhard Neumanni noorte-koori kunsti-
pärased ettekanded. Ühtlasi ei pidanud edaspidi Eesti publikumii
puuduma võimalus kuulda „Vanemuises“ kunstnikkude kontserte.

Suve-muusika jaoks nähti algusest saadik ette „Vanemuise“ aed
vastava kõlakojaga.

Meie rahvuskultuurilised huvid ja mineviku paremad traditsi-
oonid nõuavad, et „Vanemuine“ ka tulevikus oleks koduks tõsise
muusika-kultuuri püüetele.

ANTS SIMM

*V. M. O. kauaaegne juhatusliige,
Vanemuise Seltsi esimees ja teatri
direktor, V. M. O. teeneline liige*

VANEMUISE MUUSIKA OSAKONNA JUUBELI PUHUL

A. SIMM

Pikk iga selja taga astub ta edasi rahvale kaunimat kunsti pak-
kudes sõbraliku koostööga oma liikmete kokkuhoitud vabast
ajast ja jõust — nagu ta seda tänaseni on teinud. Kära, kõmu
ja kaja ei ole tema tegevuse eel, järel ega ümber olnud! Ta on
leppinud vagusa varjulise osaga — pidanudki leppima. Kahjuks!
Kas ka edaspidi?

Kui uus „Vanemuine“ vaimustusega valmis valati ja kunsti-
templis teenistus algas, siis libises kõik hoog ja hool teatri kaalu-
lauale. Sinna on ta jäänudki. Muusika Osakond ei ole saanud
kunagi vääriliselt välja pääseda, kuigi lahedamaid aegu on olnud,
mil suuremad ettekanded koori ja orkestriga „Vanemuise“ nimele
kustutamata väärtust on juurde lisanud.

Mispärast on pidanud Muusika Osakond „Vanemuises“ leppima
nii kõrvalise käekäiguga — vahetevahel isegi ainult sallitavaga?
Nagu võõraslaps muinasjutus! Ometi oli tema eellugu täis kuul-
sust ja vaimustust! Ja olid temal juhid, kelle nimed helendavad
meie muusikailmas! Kuspool peitub põhjus — seespool või väljas-
pool?

Kas ei jätkunud rahva huvil avarust teatri kõrval küllaldaselt
ka muusika jaoks? Või ei tundnud rahva hing igatsust iluhelides
tõusta kõrgemale — vabaks saada äripäeva- ja silmapilgu-sidemetest
ja end ülendada lasta kauni kooskõla puhtuses?

Ei — see ei võinud nii olla, sest see rahvas on suurte surumiste
all oma elu ja hinge alles hoidnud just laulu ja mängu koosavaldu-
sega — oma vabaduse armastusele ilmutust ja pühitsust leidnud
muusikaliselt! Ja leiab jällegi, kui ajad ja olud hinge matta
püüavad!

Või ei ole „Vanemuise“ enese poolt kõik tehtud, mis tema kan-
nel käsib? Kui palju või kui vähe on kulutatud kandle keelte
pääle, sellest kõnelevad aastate aruanded. Kui tormatakse tuhinal,
siis jääb paljugi hääd ja ilusat, kaunist ja kõrget tee ääres tähele-

panemata ja — kuulmata. Juubel tahab lasta lootust üles kerkida parema poole. Kui vana laulutaadi rüüd ehtida suudetakse, siis peab ka jätkuma tema kandle kohendamiseks, et seda kõlbaks hõlma alt välja võtta.

Ja helisema panna — vabalt! Hingest hingesse! Kõlapinda leidub!

ALEKSANDER LÄTE
V. M. O. auliige ja aujuhataja

VANEMUINE JA TEMA KANNEL

AL. LÄTE

Sõna Vanemuine on kahemõisteline. Kord mõtleme selle nimetuse all iluhelide kaitsevaimu Vanemuist, kord inimeste koondist, kes end „Vanemuise“ Seltsiks nimetab. Igatahes on selge, et selts on omale ristseil palunud Vanemuise vaderiks.

Minu soov on siin vähe vaatlemise alla võtta seda, kuidas selts oma vaderit on kohelnud.

Vana-Kreeka Orpheus, Soome Väinämöinen ja Eesti Vanemuine on üliinimliste võimetega laulik-kanneldajad. Orpheuse laul ja mäng mõjus päris nõidusliku väega inimestele ja loomadele. Allilma väravavahi Kerberuse suitgutas Orpheuse kandlemäng magama, ja Orpheus päästis selle tõttu oma abikaasa, kelle allilma vaimud olid röövunud.

Soome eeposes „Kalevalas“ kirjeldatakse Väinämöise lauluvõimu järgmiselt:

„Siina laulis Väinämöinen,
Õndsamad iltses õhtud,
Olid naised naerusuulla,
Mehed meelega hüvalla,
Imestlesid, kuulasidki
Väinämöise viisisida,
Et oli kumma kuulajalla,
Ilma olejal imegi.“

Kreutzwald pöörab lugulaulu „Kalevipoja“ sissejuhatuses laulujumala Vanemuise poole järgmise sooviga:

„Laena mulle kannelt, Vanemuine!
Kaunis lugu mölgub meeles.
Muistse põlve pärandusest
Ihkan laulu ilmutada.“

Raske oli „Vanemuise“ seltsil alul asukohta leida, kus laulujumal oma kannelt helisema võis panna. Siirduti ühest kohast teise, kuni Jaama tänava mäenõlvakul kaunite puude varjus peatuma jääd.

Elu tarkas. Kõlas laul ja mäng. Etendati näitemängu. Küll ei vastanud ruumid, nüüdisaja seisukohalt vaadatuna, rohkearvuliste pealtvaatajate nõuetele, kuid oldi rahul nende ruumidega, mis käes olid. Kui seal siis näiteks laulumängud: Blanquetti „Korneville kellad“ ja Straussi „Mustlase parun“ rohkearvulise publiku ees lavale kanti, sai seal rängasti higistada. Kui aga Aug. Wiera ülielavat taktilöömist, märguandmist orkestri üksikutele pillidele, soolo- ja koorihäältele nägid, alalist kiiremas korras vehkimist üles-alla tähele panid, siis ei saanud aeg igavaks minna isegi nõudlikul pealtvaatajal ja kuulajal. Ühtlasi on see tõenduseks, kuivõrd oli tolleaja ansambli juhatamine raskem kui praegu.

„Vanemuise“ suuremateks teeneteks tuleb lugeda tema üldlaulupidude toimepanekut, seda rohkem, et tol ajal ei olnud niisuguseid abiallikaid, kust kõige jaoks kohe toetust võidi saada. Kuid need peod sünnitasid elu ja liikumist ja nende mõju oli kaugeleulatav.

Plutonile ei meeldinud nähtavasti see uut aega ettekuulutatav ärkamine Taara tammikus. Ta viskas tulelondi Vanemuise pessa, nii et see tuleroaks sai.

Uues kodus Aia tänaval tarkas elu uuesti. Uued juhid, uued juhtnõõrid. Suure ilusa aia tõttu mõeldi kohe aiakontsertide toimepanemisele. Kahekümnemehelisest orkestrist Samuel Lindpere juhatusel 1909. a. täienes orkester liikmete arvu poolest 50-ne mehele 1920. aastate ümber Juhan Aaviku ja Juhan Simmi tegevuse ajal. Kontserdikava oli eriti tüse sümfoonia-õhtutel. Kanti ette Beethoveni, Brahmsi, Wagneri, Liszti ja Skrjabini suuri helitöid.

Näitemängude jaoks oli suur ilus saal mahuka lavaga, kuid peagi tulid hääled kuuldavale: „Ei kuule, mis kõneldakse.“ Sama viga tuli ka ilmsiks kontsertide ettekandel. Eriti halb kuulda oli saali keskkoha lähedal. Orkester kõlas õieti puiselt saali esiosas jalutusruumi-poolses küljes. Rahulolematus läks nii kaugele, et hääli kuuldavale tuli saali ümberehitamise ja isegi lammutamise nõudmisis. Viibisin tol ajal Nizzas. Teadsin, milles peitus viga, kirjutasin ajalehes lammutamise vastu ja näitasin juba sel korral, et pahe eemaldamiseks tuleks ehitada kerge ehitis näitelava vastaskülge. Kuid see osa minu kirjutisest jäi lehest välja.

Millised olid siis vead, mida saali akustikas oleks võinud parandada?

1. Esimeseks suuremaks veaks osutus kinniskõlaruumi puudumine kontsertide ettekandele. Paber ja riie summutavad kõla. Kui ühe suurema kontserdi järele jällegi halva akustika üle kaevati, ütles siis ins. Georg Hellat: „Minul on kõlakoja plaanid algusest peale valmis, kuid keegi ei ole neid soovinud.“

2. Teiseks veaks osutus puukatte puudumine saali seintel. Kivi- ja lubjakate on halvad kõla edasiandjad: nad ei suurenda kõla.

3. Järgmiseks kõlarikkujaks osutusid ripuvad paberlaternad, millised pealegi veel olid inetud.

4. Suuremaks kõlarikkujaks oli siiski kotiriidega kaetud tagasein.

Ruumi akustika on igal ajal suurte teatri- ja kontsertmajade ehituste juures peavalu tekitanud. Tõendatakse kuni viimase ajani, et kõlaruume ei saa kopeerida, see tähendab, kui kuski on olemas täiesti hea kõlaga teatri- või kontsertsaal, siis teine, eelmise järele ehitatud ruum kõlaliselt harilikult ei õnnestu. Minul ei ole säärasesse arvamusse kunagi suurt usku olnud.

Nüüd selgub, et niisugusel korral, kus mingi ehitis teise eeskujul püstitati, on harilikult ainult ruumide mõõte tarvitatud, kuid mitte seda, millega üks või teine ruum on sisustatud.

On teada, et barokk-ajajärgul ehitatud teatrid akustiliselt on väga õnnestunud. Kuid barokkaja teatriruumide sisustamiseks on nimelt ohtralt tarvitatud puud, aga järeleehitajad ei pannud sellele rõhku, ja kui siia juurde tuli veel mõni saamatu konstruktsiooni viga, siis pole ime, et uus ehitis kõlaliselt ei õnnestunud.

Antiikaja teatritest on teada, et nad olid eriti peenekõlalised. Ka nemad tarvitasid aluspinnaks rohkesti puud ja ehitasid isegi kõla õõnesruume peaurumi lähedale. Nii ei olnud selleaja inimestel resonaatorid sugugi tundmatud.

Mina eraldan neljasugust kõlakajastust: 1) vastukaja; 2) ülikõla; 3) kõlakajastus ja 4) alakõla.

Vastukaja leidub suurtes, mittekohaste dimensioonidega ruumides. Mitte sageli. Kuid sageli leidub ülikõlalisi ja alakõlalisi ruume. Enne viimast ümberehitust leidis „Vanemuises“ mõlemaid tüüpe. Väike saal oli ülikõlaline, suur saal — alakõlaline. Mina tegin oma koori- ja orkestriharjutusi kas jalutusruumis või jällegi näitelaval. Viimane ruum meeldis minule eriti. Kui siin lahtisel laval midagi kõlas, siis võisid kindel olla, et see näitesentest ümbritsetud laval seda paremini välja tuli.

Mis oleks pidanud tehtama, et „Vanemuise“ suure saali akustika selle all mitte ei oleks tarvitsenud kannatada?

Kui saal oli enne üliakustiline, siis oleks ju võinud vea paranduseks riiet tarvitada, kui muud abinõu teada ei olnud, kuid mitte niisugusel määral, kui see sündis. Oleks pidanud vigast seina, kas keskelt või äärtelt välja minnes, osakaupa katma ja ühtlasi järjest akustilisi katseid tegema, millal kattest jätkub.

Helilainetest teame, et nad nii kui valguslainedki sirgjooneliselt levivad. Kuna saalis kõik teised lained veel ristlevad, põrkavad vastasseina lained otsekohe tagasi. Kuid riidekatte-sein neelab kõla ära. Ja mis veel sealt kõlast tagasi tulebki, see hilineb ja tekitab uute vastutulevate kõladega interferentsi, mis tõttu siis saali keskosa akustika eriti halvenes.

Inetud paberlaternad oleks pidanud eemaldatama. Saali seina alumise

osa oleks pidanud paneeliga katma ja lavaruum oleks pidanud kinnised vinceer-seinad saama. Ka näitelava ruumi heaks oleks võidud midagi ära teha.

On ju teada, et külm ja soe õhk kokku puutudes voolu tekitab. Kõetud saalis õhk oli soe, kuid näitelava ülendise ruumi õhk jahe. Selletõttu tekkis alaline õhuvool saalist üles näitelavaruumi. Nõrgema kõnehääle haaras soe õhuvool ja kandis selle näitelava kõrgruumi ossa. See tõmbus oli eriti suur maja alguspäevil. Mäletan, kuidas Nõo õpetaja Martin Lipp ühe etenduse järel ütles: „Väga halb oli mängu jälgida: tõmbus oli esimestes tooliridades väga suur.“

Et voolu ära hoida, selleks peab hoolitsema soojuse eest ka näitelava ruumides.

Ja oleks isegi resonaatoritele võinud mõelda.

Mis aga näitelaval veel tähtsam kui kõlavad ruumid, see on hea diktsioon. Ühel pidulikul koosolekul kõneles üks ülikooli õppejõude.

On ju teda, et suur osa ülikooli tegelastest ei ole võtnud Cicero't kõnes eeskujuks. Kuid tookordse kõneleja sisu võis hästi jälgida. Sealsamas tuli näitleja ja kõneles ka, kuid millest, seda ei tea tänapäevani.

Mäletan üht retsitaatorit — konservatooriumi ajast, Dresdenis olles — kes esines Gutzkowi „Uriel Acostaga“. Ilus, puhas, kõlav hää, hingestatud ettekande — see oli nii mõjuv, et kui pinevus järk-järgult oli tipuni tõusnud ja retsitaator paiskas välja: „Uriel Acosta! :.“ siis alles said aru, kui suur võib olla hea väljenduse mõju.

* * *

Kannel koosneb kolmest peaosast: kõlaruumist, raamistikust ja keeltest. „Vanemuise“ vana kandle kõlaruum oli vigane, kannel ei kõlanud küllaldaselt. Viga tuli parandada.

Parandus tõi muudatust. Kuid jällegi kannel kajab liialtki. Ärkamisaja hüüdsõna kõlas: „Kui näed viga laita, tule ja aita!“ Hädaldajaid on, aitajaid kahjuks mitte.

Peab aga ütleva, et nüüdne kontsertsaal ümberkorralduse läbi palju on võitnud. Suur kõlaline võit on saanud torema kõlakohase pöranda näol. Teiseks suureks plussiks on ilus kõlaruum. Kuid ta ei ole kaugelki veel valmis. Kivi on kalk ja tema vastab ka kalgilt. Ruum peab kas täielise või osalise puukatte saama. Kaja summutada riidega, nii kui see meeskoori kontserdil sündis, oli ebaõnnestunud katse. Üldkõla ei olnud olemaski: iga üksiku laulja hää l kostis erinevalt välja, helises ta siis hästi või halvasti. Uuesti kõlaruumi ülesseatud portjäärid on kõla märksa parandanud. Ta paraneb veelgi, kui toolide-vaheline lahtine pörandaosa kõlaruumist kuni tagaseinani ka vaipadega kaetakse, või toolideread ükstelsele lähemale asetatakse. Siin on nimelt kõlal liiga lahe liikumine edasi ja tagasi, mis jällegi omakorda ülikõla tekitab. Nii siis hea tahtmise juures võib saali ülikõla parandamiseks nii mõndagi ära teha.

Et „Vanemuise“ teine ülesanne — teater praegu ehitamisel on, siis olgu ka selle kohta mõni sõna öeldud.

Barokkajastust üle minnes teatri ehituses uuemasse ajajärku hakati suurteatrite juures erilist rõhku panema ruumide põhikujule (plaanile). Nimelt vastukaja ärahooldmise mõttes. Nii on ehitatud ellipsikujuliselt Milano „Scala“

ja Pariisi ooperiteater. Lüüra kuhu kannab Berliini ooperiteater. Hobuserauakujulised on Dresdeni õueteater ja Viini ooperimaja. Tunnen kõiki neid ehitisi. Eriti tunnen nendest Milano „Scala't“ ja Dresdeni õueteatrit. Esimeses olen teinud akustilisi katsesid, teises ise kaasa laulnud. „Scala“ mahutab enesesse 4000 kuulajat. Kuulda on iga sõna ka teatri kaugemas nurgas nii selgelt, kui oleksid näitelva läheduses.

Ühel monstri-kontserdil Dresdeni õueteatris, mis toimus selle aja tähtsama orkestridirendi v. Schuchi juhatusel, milles kaastegevad olid konservatooriumi- ja ooperikoovid, õppisin tundma, kui kerge on laulda suures, hea kõlaga ruumis.

Kõigi eelpoolnimetatud suurte teatrite juures on rohkesti tarvitatud puukatet, ja arvatakse, et just selle tõttu on barokkajasul ehitatud teatritel nii ilus kõla.

Leipzigis Vana-Gewandhausi kontserdimaja saali seinad olid kahekordse puukattega, mis peetakse selle ruumi imekõla andjaks. Liigkõla summutamiseks soovitatakse muu seas riide, eriti villase riide katet.

Mina soovitan katsetamisele võtta žalosisi-seinu — kas osaliselt või kogu seinaga. Žalosisidega võib kõla juhtida soovi järele: paremale, vasakule, sellekohase seadeldise abil isegi üles ja alla.

*

Kuidas tulevad kõlakojad ja laulupidude lavad ehitada, nii et Vanemuise kannel seal hästi heliseks?

Ka kõlavate kõlakodade ja laululavade ehitamise probleem on senini lahendamata. Lahendamata just selle tõttu, et ehitajad ei ole tuttavad kõla levimisomaduse iseäraldustega ja seadustega. Sõge ei saa sõgedale juhiks olla.

Endise aja parimatest kõlakodadest võiksin nimetada kahte. Esimene asus Riia rannas Dubultise kontsertaias ja oli ehitatud soome arhitekti Saarise poolt. Teine oli Tartu Saksa Käsitöölise Seltsi suveaia kõlakoda.

Ka Majori Horni hotelli kontsertaia kõlakoda oli kõla poolest kaunis, kuigi ta põrand oli madal ja mahutiselt väike.

Eriti halb oli kõla poolest uue „Vanemuise“ esimene kõlakoda. Hea kõlakoja ülesandeks on tekitatud kõlastust segamatult edasi anda ja ise resoneerida. Endise kõlakoja põrandalauad olid lahtised ja seinad kobisesid. Nii sugune ruum ei anna kõla, ei kannu seda ka edasi. Ümberehitatud kõlakoda oli märksa parem, kuid viiulid mängisid siiski veel lageda taeva all.

Niisiis: kõlakoja alus peab nõnda kõrge olema, et helilained lähedalt võiksid levida üle kuulajate peade. Kõlakoja põrand ja seinad peavad ehituses olema tihedad ja värvimata *). Põrand olgu kas kallak või terrassiline, astanguline ettepoole. Lamedal põrandal mängides soojendavad eriti puhkpillide mängijad ainult oma kaasmängijate seljataguseid, kuid mitte kuulajaid.

Kõlakoja püstitamisel peab arvesse võtma ka ilmakaari, millises suunas suurelt osalt liiguvad õhuvoolud muusikaliste ettekannete ajal.

„Vanemuise“ kõlakoda oli suunatud avausega edelasse. See on ilmakaar, kust poolt suvel kõige rohkem puhub tuuli. Kuigi „Vanemuise“ aias seisib hoone edelas osalt varjuks ees, aga õhu surve oli helide liikumisele siiski vastassuunas ja takistas õrnade helide levimist. Selle vastu oli „Saksa Käsitöölise Seltsi“ aia kõlakoda päraga vastu tuult, millest siis ka suurelt osalt tuligi kõlakoja hea kõlavus.

*) Küll aga võivad nad olla lakitud.

Ka Pärnu „Rannasalongi“ kõlakoja avaus on suunatud vastu merd, kust poolt enamuses puhuvad suvised tuuled. Kui meie sinna juurde arvame veel konstruktsioonivead, siis on mõistetav, miks ka Pärnu kõlakoda ei vasta akustilistele nõuetele.

Samal alusel kui kõlakodade juures, tuleb toimida ka suurte laulupidude laululavade ehitamisel. Ka siin tuleb tuule suunda tähele panna. Ebaõnnestub see, siis võib kogu ettevõtte nurjuda.

Aastal 1891 üldlaulupidu leidis aset „Ressource'i“ aias, pärastisel saksa näitusplatsil. Lava oli ehitatud avausega lõunasse. Pealaulupeo päeval oli ilm tuuline, oli kõva õhuvool lõunast põhja. Kuulajate platsi keskkohal võis siiski veel laulu kuulda, kuid kaugemal mitte enam. Pidu kavas leidis Kappeli imeilus laul „Üksinda“. Kuulajate hulgas viibis ka pärastine läti laulupidude üldjuhataja Heinrich Siehle. Teda huvitas Kappeli laul eriti. Kuid tuul segas kuulamist. Mäletan, et Siehle siis end otse laullava lähedusse nihutas, et selle laulu õrnemad kohad mitte kuulmata ei jääks. Üldse lava avaküljel oli kuulamine takistatud, kuid seda jõulisem oli kõla lava taga. Seal oli müra ja kära suur.

Nii siis ettevaatust laululavade püstitamisel lavasuuna valikuga.

Tallinna üldlaulupeo lava on suunalt kui ka ehituselt õnnestunud. Suuna valik oli õige. Tavalise ilmastu juures ei sega tuuled ettekandeid, sest päeval on suurelt osalt õhuvool merelt maa poole. Tõusev maapind laululavast kuni mäenõlvakuni võimaldab hästi kuulda ettekandeid ja näha ettekandjaid ning mõjub ka akustiliselt hästi mäenõlvaku vastukaja pärast.

Tartumaa laulupidu läheneb, kuid peoplatsi ei ole. Nii kui kuulda, olevat peatuma jäädud kaevandusplatsile, mis asub Tähkvere mõisa ja pargi läheduses. Hea korralduse juures võiks sellest isegi eeskujulik laulupeoplats saada. Sest platsil on väljakaevamise tõttu tugev looduslik kõlasein. See asub pargi pool küljes ja seda tuleb kasutada. Kui peaks mõte olema sinna keskseina püstitada, siis annaks see samasuguseid tulemusi, kui ülikooli aulas kõnetooli asetamine saali külge keskkohta, kust kuhugi poole hästi ei kosta. Lava ase päraga edelasse oleks ju muidu õige, kuid akustiline kaotus on nii suur, et seda teha ei või.

Lava tuleb ehitada kaevanduse linnapoolsesse otsa, seljaga linna ja pargi vahele. Kui siis platsi lahtine külg kord istutatavatest ja kasvavatest puudest varju leiab, siis on Tartul lauluplats, mida vaevalt teisel leidub.

Tahetakse laululava ühtlasi spordiväljal tribüünina tarvitada, siis tuleb lava päraga asetada poolkaares pargi otsa kohale.

*

Olen siinemaale Vanemuise kandle korpusest ja selle raamistikust kõnele- nud, siis veel vähe ka kandle keeltest ja mängukavast.

Mis puutub laulupidude eeskavadesse, siis peab ütleva, et nüüdsed peo- kavad on iganenud. Aasta nelja-, viiekümne eest olid kavad mitmekesisemad. Tolle aja laulupeo esimene päev oli pühendatud peamiselt vaimulikule muu- sikale.

Kirikumuusika on hingeliselt sügav ja kõlaliselt vägev muusika. Ta või- maldab tegevusse rakendada massjõude. Nüüd kahjuks puudub see osa laulu- peo kavades.

Laulupeo kolmas päev oli laulu- ja mängukooride omavaheliseks võist- luspäevaks. Seda päeva oodati põnevusega nii tegelaste kui ka kuulajate poolt. Oldi huvitatud sellest, kes jällegi pääseb esikohale. Nii olid endised laulupeod

mitmekesisemad. Nüüdisaja suurte laulupidude ja -päevade kavad on kõike muud, kuid mitte masside esinemiskohased. Sellest siis ka tuleb, et välismaa muusikaarvustajad nimetavad meie suuri esinemisi, nii kui möödunud laulupeol — rahvapidudeks.

Ei küüditata selleks tuhandeid lauljaid ja mängijaid kokku, et laulukesi maha laulda ja mängida. Suurte laulupidude muusikaline otstarb on sootu teine.

Maa laulu- ja mängukoorid, kes suurematest rahvakeskustest eemal asuvad, kuulevad harva eeskujulikku laulu ja mängu. Massikoorides tegev olles ei kuule üksik tegelane rohkem, kui seda üksikut häält, kus ta kaasa laulab. Seepärast peab ettekannete suhtes niisugune korraldus tehtama, et üksikud koorid ka teisi võiksid kuulda. Selleks oleks kohane, kui üldlaulupeol iga maakond esineks üksusena ühe ehk paari ettekandega. Võimaluse puudus teiste laulu kuulata ongi osalt ka põhjuseks, miks paljud lauljad nii peaproovilt kui ka ettekannetel puuduvad. Osalt on põhjus ka liiga monotoonsetes kavades, mis tõttu peaproovid muutuvad tüütavaiks. Ka rakendatakse nimelt sõiduki ette sõiduhobu ja adrahobu kõrvuti. Et siis sõit ühtlane ei tule, on enesest mõista. Seepärast linnakoorigele isekava ja maakoorigele isekava ja veel isekava kõikidele lauljatele ja mängijatele kokku. Ja selle jaoks peavad koostatud olema kohased helitööd — kantaatide näol, ühes soolohääletega.

Üksikkooride võistluslaulmised ja -mängimised on vajalised. Neid võiks maakonna laulupäevadel toime panna. Üleriiklikud võistlused tuleksid korraldada talvel vaheldamisi Tallinnas ja Tartus.

Kaevatakse selle üle, et laul ja mäng olla maal kadunud tulekoldelt, murult, niidult ja nõlvalt. Vanemuise kannel ei helise seal enam. Sellest on kahju. Muusikamasinad on ju väga kenad ja soovitavad asjad, kuid see, mis nad pakuvad, on ikkagi aseaine. Sinu kõht ei täitu sellest, kui sina pidulaul ainult pealtvaatajaks oled. Kõigil neil põhjusil olevat Vanemuine oma kandlega linna kolinud. Eriti on teda maal pahandanud see asjaolu, et maa- ja linnanoored peaaegu ainult „trilla-tralla“ laulu ja mängu armastavat. Tulgu siin pööre!

Tuleviku laululava.

Vabaõhku asetatud laululava ehitusel peab arvesse võtma järgmist:

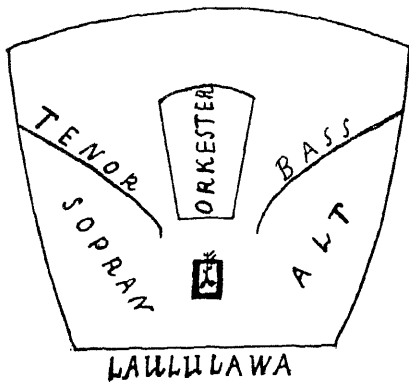
1. Laululava tuleb mannermaal ehitada teisiti kui mererannas. Ikka peab laululava nii olema asetatud, et harilik õhuvoolu suund mitte kuulajate poolt lauljate poole ei oleks, vaid võimalikult überpöördukt.

2. Laululava peab ümbritsetud olema kas puude, metsa või majadega.

3. Viipuri, koorijuhi, pult olgu asetatud nii, et viipur suudaks ühenduses olla kõikide tegelastega — lauljate ja mängijatega.

4. Et laululava peab olema aluselt kindel, on enesestmõistetav. Sama palju tuleb ka välimust ja kasulikkust tähele panna. Lava põrand peab taha poole tõusev olema, kuid esikülge, kuulajatepoolne, peab küllalt kõrge olema, nii et kõlalained lähedasti üle kuulajate peade pääseksid. Kui üle kogu lava ulatuv katus kalliks läheb, siis vähemalt tagumine osa tuleb ikkagi katusega katta. Külgedel peavad paari meetri kõrgused kõlaseinad olema.

5. Koorid tulevad üles seada, nagu joonisel on tähendatud:

Ees paremal sopran, alt vasemal pool. Tenor on soprani seljataga, kuid ulatub dirigendi lähedusse. Niisama asub ka bass aldi seljataga ja ulatub ühe tiivaga aldi ja soprani lähedusse. Selline ülesseade on eriti soovitatav sellepolest, et niimoodi kõik koori osad juhataja puldi lähedusse ulatuvad, mistõttu hääle kätteandmine on kergendatud, iseäranis kui siia veel kindlamad lauljad on asetatud.

Alaline kaebus ülesseade kohta on see, et lauljad peale oma koorihääle teisi ei kuule. Osalt abi toob sellele lava ehitamine kaarekujulisena ja ühe osa lava 15 cm võrra sügavamale asetamine, mistõttu helidel tee tenorilt bassi ja bassilt tenori poole kergendatud on. Koorijuht, koori hing, peab lauljate läheduses olema. Ei sünni see mitte, siis juht lauljatele ja mängijaile mõjuda ei saa. Selle otsekohene tagajärg on — sideme puudus ka tegelaste ja kuulajate vahel: kõik elevus valgub tuulde laiali, ei soenda. Ja nii jäävad ka kuulajad külmaks.

VANEMUISE MUUSIKA OSAK. JUHATUS JUUBELIAASTAL

H. Kukk,
laekur.

A. Kink,
varahoidja.

prof. E. Ein,
ametita liige.

Dr. H. Paris,
ametita liige.

R. Ritsing,
koorijuhataja.

S. Grünthal,
kirjatoimetaja.

Ed. Öunapuu
esimees.

O. ALOE
„Vanemuise“ teatri direktor

„VANEMUISE“ MUUSIKA OSAKONNA TÄHTSUS TEATRI ARENGUS

O. ALOE

Teater on õieti kõikide kunstide sünteesi paigaks, kuna ühte lavastusse on koondunud kõik kunstialad. Teater embab endasse kirjanduse, helikunsti, kujutava kunsti, arhitektuuri, mis vormitud ja käsitatud lähtuna teatrietenduses pakutavast tervikust. Nende kunstialade ühtlust taotleva ümbervormimise teel saame aga hoopis uue kunstiala — teatrikunsti. Teatrikunst võib üht ehk teist kunstivormi pakutavas teatrietenduses kasutada vähemal ehk suuremal määral, kuid on seda täiuslikum, mida suuremal määral leiavad kasutamist selle üksikvormid.

Sõnalavastuste puhul, kus muusikaline element puudub, võime kõnelda ainult näitleja hääle musikaalsusest; kõigi teiste teatrivormide juures on helikunsti väga suur ja muusikalavastuses isegi peatähtsus. Nii on siis helikunsti arengu mõjutused teatrile väga suured ja, nagu öeldud, muusikalavastuste puhul määravad.

Meie üle 100 a. vana koorilaulu kultuur on meie teatrist tublisti vanem. Teatavasti arvatakse meil Eesti teatri sünniaastaks Jaanipäeva 1870, millal Tartus „Vanemuise“ seltsi viieaasta kestuse tähistamisel mängiti esmakordselt L. Koidula „Saaremaa onupõega“. Kõik meie teatrikunstilised harrastused (sõna laiemas mõttes) leidsid meil esimest kunstivormilist käsitlust laulus, millest ühiskondlikuma ja teatraalsema vormi omab koorilaulu esitamine. Rahvakommetelises osas on mõlemad, s. o. nii teatri kui ka koorilaulu algvormid palju vanemad ning nende sajanditesse tagasiulata iga pole ajalooliselt määritletav, sellest on meile andmeid säilinud vähe ja kahjuks on ka olemasolevigi osa läbitöötamata. Koorilaulu mõju meie teatrile on olnud otsekohene ja kaudne. Suurem on olnud muidugi selle üldkultuuriline kaudne mõju. Teatavasti tekkis meil kunstivormiline koorilaul esmajoones mitte linnades, nagu see oleks loomulik

olnud, vaid maal — puhtas rahvalikus ja rahvuslikus õhkkonnas, kuna selleaegne linnakodanlus oli võõramõjuline ja kadaklik. Samuti nagu tõeline ärkamisaegne vaim kandus linnadesse maalt, nii toimusid ka meie esimesed teatrietendused peamiselt laulupidudele kogunenud maarahvale.

Meie rahvusline ärkamisaeg on olnud nii lahutamatult seotud rahvusliku muusika arenguga, et üht teisest on raske lahutada, eriti aga just laulu alal. Suur osa selles liikumises on täita olnud laulja mängu-seltsil „Vanemuisel“. Ja kui „Vanemuise“ selts hilisematel tegevusaastatel asus teatrietendusi korraldama ning veel hiljem, Eestis esimest, juba kutselist teatrit ellu kutsudes, oli sunnitud peatähelepanu pöörama teatritegevusele, siis varsti peale kutselise teatri tekkimist kerkis vajadus Vanemuise Muusika Osakonna ellukutsumiseks, kelle kanda jäid nüüd Vanemuise seltsi ellukutsumis-aegsed muusikalised funktsioonid. Vanemuine ja hiljem V. M. O. oma tegevusega on mõjutanud meie üldist muusikaarengut mitte ainult Tartus ja Lõuna-Eestis, vaid ülemaaliselt. Nende kooride tegevuse kaudu on arendatud meie teatri ja muusikaelu ning nii teatri kui ka muusika kultuuri ja publikut. Selle kestva töö mõjutused olid nii suured, et „Vanemuise“ teater, kes juba enne kutselist teatrit oli harrastanud lihtsaid muusikalavastusi, võis mõelda ja julges asuda nende kallale kunstilistes vormides. Peale mõne-aastaseid katsetusi operetiga asuti haarama uute suuremate ülesannete järgi. Neidki teostati edukalt. „Vanemuise“ ooperilavastused ja aiakontserdid leidsid kõrget kunstilist hinnangut, kuid Tartu oma aineline kandejõuga ja siia suunatud väheste toetustega ei suutnud neid kulukaid ettevõtteid ülal pidada ning need tulid likvideerida ja „Vanemuise“ seltsil nende saavutuste mälestusena võtta enda kanda mitu miljonit senti puudujääki.

See aineeline olukord on surunud ka V. M. O. viimase aja tegevuse tagasihoidlikesse raamesse. Siit väljapääsu peaks leiduma, kuid see peab olema rajatud kunstilistele ja selgetele põhimõtetele, ühtlasi aga ka vastavalt Tartu ja „Vanemuise“ ainelisele kandejõule.

Praeguse V. M. O. tagasihoidliku tegevuse juures võib eemalseisjaile V. M. O. töö näida tegelikkusest veelgi pisem, sest suuremaid avalikult ja ajakirjanduse kaudu reklameeritavaid ettevõtteid on V. M. O. aasta jooksul 2—3, kuna enamik koori esinemisi aktustel, pidustustel jne. sünnib muu kava hulgas, ega ärata seetõttu väljaspool sugugi tähelepanu. Et olukord pole sugugi nii, seda kõnelevad arvud V. M. O. 30 a. tegevuse ülevaates.

Küll julgeksin aga V. M. O. tegevusjuubeli puhul soovida seda, et V. M. O. ühtekuuluvus seltsi ja teatriga peaks olema tihedam.

Kooris peaks püüdma luua tugevamat distsipliini, seda täien-dama nooremate, värske, kõigiti sobivate lauljatega, et koor võiks sammuda ise ja tiivustada teatrit sammuma tõusuteed. Kui see oleks võimalik — kõiki lauljaid siduma isegi ainliste kohustustega.

Koorilaul, mis helikunsti harude hulgas on rahvalikumaid ja võimsamaid, on väärt, et sellele kogu „Vanemuise“ suur pere selle arengu võimaluste loomiseks edaspidi senisest suuremal määral

kaasa aitaks. Hästi distsiplineeritud koori võiks V. M. O. rakendada teatri suurülesannete teostamisele, müsteeriumide ja suurkooperite lavastamisel.

V. M. O-al on kahtlemata suured teened meie vaimses ülesehitavas töös ja laulukultuuri edendamisel Tartus ning kodumaal; seda eriti aegadel, kus seda, mis mõttes ja südamel, võidi väljendada ainult laulus. V. M. O-as leidub veel selleaegseid veteraane, ja neile koos koorijuhtidega, kui ka teistele 30 a. keskes kaasaaitajaile kõigi lauluarmastajate suuraitäh!

„Vanemuise“ uue ja kõlarikka kontsertsaali avamisega peaks pöörduma uus lehekülg ka V. M. O. tegevusele. Siitpeale V. M. O. asugu uute ja suuremate ülesannete kallale, tõstes nagu senini esikohale oma looming ja selle laiematele hulkadele tutvustamine. Sümfooniaste ettekandmise ja mõistmiseni jõuame rahvakontsertide kaudu.

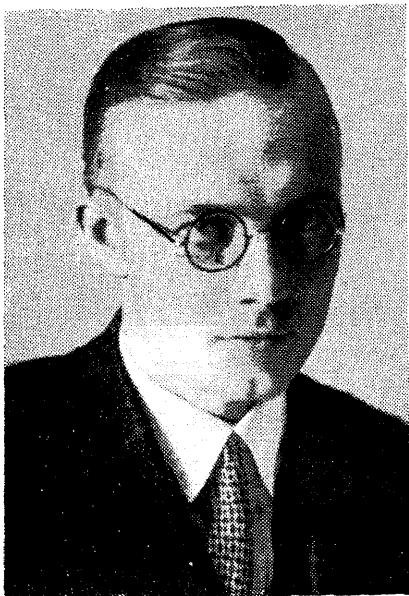
Aastatepikkune töö ja uued avaramad võimalused uue kontsertsaali näol panevad V. M. O-le ka uusi kohustusi. Esmajoones tuleks mõelda lauljate hääleseadmisele ja kõigekülgsel häälekultuuri arendamisele. Saavutades siin mõningaid tagajärgi võiks mõelda meie kantaatide, oratooriumide ja teiste muusikaliste suurvormide esitamisele.

Astume uude aastakümnesse teadmises, et V. M. O. on pidanud tugevaks arenenud omavahelises võistluses loovutama V. M. O-le kuuluva esikoha, kuid teades, et ta kuulub kõrge kunstilise tasemega kooride hulka, loodab ta seda jälle tagasi võita ning kõigiti kaasa aidata eesti muusika-kultuuri tõstmisele, sest väikerahvaid kannavad nende vaimsed ja kunstilised väärtused.

 ADAMTAU TANTSUKOOL	<i>Grupid Eratunnid Väljasõidud</i>	
TARTUS	<u>Kordamisõhtud</u> igal kolmapäeval ja pühapäeval Algus kell 9 õhtul	
Mängib Mustlasjazz	SUURTURG 13, TEL. 427	

SEEBIVABRIK „VERONIKA“

TARTU, ALEKSANDRI 16.

RICHARD RITSING
VMO segakoori juhataja alates 1935. a.,
teeneline lüige

ILUSA KOORILAULU EELDUSIST

RICHARD RITSING

Millest oleneb koorilaulu ilu, koorilaulu kunstiline edu? Nii küsitakse huviosalistes ringkondades. Vastatakse õige lihtsalt ja lakooniliselt: koorijuhist, lauljaist, lauludest ja majanduslikust olukorrast. See on tavaline vastus ja ka õige vastus. Need neli põhitingimust on tõepoolest määrava tähtsusega. Nad on peamised.

Kuna aga kõikide nende tingimuste ja aluste saavutamine sel määral, et nad tagaksid alati koorilaulule soodsa arenguvõimaluse, on vahel üsnagi raske, siis on tarvis nendest natuke juttu teha.

Peatudes lühidalt nende koorielu tähtsamate momentide juures puudutame kõige esiteks koorijuhi küsimust.

Armastatakse väita, et iga koor on oma koorijuhi „nägu“, et pole olemas halbu koore, on vaid halbu koorijuhte jne. jne. Tõsi küll — aga mitte absoluutselt, sest ei millestki ei saa ju midagi teha. See pärast olemegi jaganud koori kandejõu neljale alustoele: koorijuhile, lauljaile, lauludele ja majanduslikule olukorrale. Meie tavaline laulukoor koosneb ju asjaarmastajaist lauluharrastajaist, missugune asjalu teeb raskeks ja eriti vastutusrikkaks koorijuhi kui ainsa koori perre kuuluva muusikaspetsialisti — seda peaks ta ometi olema — ülesande. Koorijuht peab peale endastmõistetava korraliku üldhariduse ja tugeva isiksuse omama head võimed ja vastava erihariduse. Meil aga on säärastest koorijuhtidest tunda siiski puudust — isegi linnades, rääkimata maaoludest. Seepärast tuleks korraldada rohkem ja plaanikindlamaid koorijuhtide kursusi või kogunisti asutada koorijuhtide kool, kus oleks võimalik otstarbekalt anda põhjalikumat eriharidust. Isegi meie tuntumatele koorijuhtidele oleks vajalik veel enesetäiendamine — eriti häälekultuurilisel alal — seda enam, et muusikaõpinguil ei tohiks nii kui nii kunagi lõppu olla.

Ka koorilaulja — kuigi asjaarmastaja — suhtes peame püstitama oma nõuded. Igauks ei sobi koorilauljaks — kas ande ja häälemater-

jali puuduse tõttu või mõnel muul põhjusel. Eelistatagu niisuguseid koorilauljaid, kes juba omavad mõnevõrdset muusikalist ettevalmistust ja keda ei heiduta ega tüüta nõudekohane häälekooli ja muusika-teooria õping. Mida suurem on koorilauljate muusikaline intelligents — üldintelligents aprioorset — seda tõhusam ja kunstiküps on koorilaul.

Mis puutub meie koorilaulu-literatuurisse, siis võime heameelel nentida selle kõrget taset. Eriti valikurohkeks on kujunenud sega-koorile loodud laulude tagavara. Täienemas on ka meeskoori-literatuur. Vähem tähelepanu on osutatud naiskoorilaulude viljeldamisele. Viimasel ajal on heliloojate ringis üles tõstetud kõneldava ja lauldava keelendi vahekorra küsimus peamiselt rütmilises mõttes. Iseenesest on see üsna huvitav probleem, mille lahendamine omab tähtsust nii loomingus kui ka interpretatsioonis. Kahju ainult, et sellele küsimusele on liginetud ületaotleva julguse ja agarusega ning kohati isegi diletantlikkusega.

Kui nüüd veel rääkida ka maistest muredest, siis peab tähendama, et iga koori aluseks on ta majanduslik heaolu. Iga korralik koor peab ju omama hea koorijuhi; see aga on seotud kuludega. Peale selle on veel palju teisigi väljaminekuid ja kulusid. Tavaliselt kuuluvad meie laulukoorid tegevusharudena kultuurorganisatsioonide juurde, kes koore täieliselt üleval peavad või rahaliselt toetavad. Mõnel pool — isegi linnas — aga on laulukooride majanduslik olukord siiski väga kehv. Kantagu ometi rohkem hoolt laulukooride majandusliku külje eest. Teisiti pole ju mõeldav edukas töö.

Ega Vanemuise Muusika Osakondki pole muud kui kultuurorganisatsiooni tegevusharu. Kuigi ta nüüd pühitseb kõigest oma 30. sünniaasta tähistamist, on ta ometigi seesama Kannel, mis ärkamisaja koidikul löi vägevalt helisema üle kogu Eestimaa! Ta on seesama Kannel, millest võrsus suur ja kuulsusrikas selts ja kunstiteater!

Seepärast antagu talle oma osa ja mitte kui pensionärile, vaid kui tööjõulisele täismehel!

Parim ostukoht Tartus

Raadioaparaadid: Körting, Saba, Suprema, Aga-Baltik, Fenno ja teised.

Foto alal — suurim valik kõikide firmade aparaate ja fototarbeld. Zeiss-Ikon, Agfa, Kodak, Balda, Mimosa j. n. e.

Jalgrattad, mootorrattad ja nende tagavaraosad.

Mercedes-Benz autode esindus Lõuna-Eestis.

Soodsad järelmaksu tingimused.

U/ü., „ROTA“ - R. TARRASK & Ko

(endine V. Lumi Raadioladu)

Tartus, Suurturg 3. Tel. 17-45.

EDUARD TUBIN
VMO segakoori juhataja 1931.—1935. a.,
sõprusliige

MÄLESTUSI VANEMUISE MUUSIKA OSAKONNAST

E. TUBIN

VMO uuestielustamise mõte tekkis ühel peaproovil Vanemuises. Istusime Ferd. Karlsoniga, toleaeagse Vanemuise teatrikomisjoni esimehga, saalis ja ajasime juttu, muu hulgas ka Miina Hermanni Lauluseltsi üle, mille agaraks tegelaseks F. Karlson oli kaua aega olnud ja kus ma sel ajal koorijuhiks olin. Karlson tuligi ideele, et see koor võiks tulla Vanemuise Muusika Osakonnaks, mis mitmesuguste asjaolude tõttu oli pea täiesti hingusele läinud. „Lauljad saaksid tasuta harjutusruumid, tasuta saali oma kontsertide korraldamiseks, tasuta koorijuhi, kes Vanemuise Seltsilt niikuinii oma palga saab ja — tarviduse korral ka Vanemuise orkestri oma ettekannetele kasutamiseks, peale selle veel hinnata pääsmeid teatrietendustele. Vanemuise Selts jälle omaltpoolt saaks koori oma peoõhtuile ja mitmesugustele pidulikkudele sündmustele esinemiseks. Pealegi pole kooril mõtet olla Miina Hermanni Lauluselts, kuna prl. Hermann (Härma) sealt lahkunud on.“ Nii arvas Karlson ja mõne aja pärast teostuski see idee.

Saime harjutusteks kasutada Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi saali, kuna Vanemuisel polnud kohaseid ruume. Lõomist oli vahest nendegi ruumidega, kuna majanduslik külg polnud Vanemuises hiilgav ja üürirahad olid mõnikord kaua maksmata. — Kooli pidude ja nende ettevalmistuse ajal oli saali koolile tarvis, mistõttu tuli mõne harjutuse jaoks mujalt ruume otsida: küll seminari algkoolilt (Lai tän.), küll 5. algkoolilt (Lina tän.) ja — ei mäletagi kõiki kohti enam. Samuti oli ruumide puudus enne esinemisi, kui oli vaja teha lisaproove. Aga koor kannatas vahvalt välja kõik need korrapäratused ja — kuigi vahest proovidel tenoritest puudus oli — esineda sai ikka korralikult.

Mäletan üht juhtumit, kus toimus Ülikooli kirikus Beethoveni C

dur Messe ettekanne. Tolleaegne Vanemuise direktor A. Gailit ei hoolinud suuremat Muusika Osakonnast ja oli määranud samale päevale (see oli pühapäev) kell 3 p. l. pika opereti „Kolm musketääri“ etenduse, kus niihästi orkester kui mina kõvasti ametis olime. Kirikus pidi ettekanne algama kell 6. Sai siis koguaeg närvlikult kella vaadatud, kuid midagi ei aidanud, opereti viimane pilt algas just kella 6 ajal. Opereti lõppedes läks lahti jooks kirikusse ja higised, nagu olime, algasime umbes kella $\frac{3}{4}$ 7 paiku Messe ettekannet. Rahvast oli kirik juba kella 6-ks puupüsti täis ja et aeg oodates igavaks ei läheks, mängiti niikaua oreil mõned palad.

Tuleb meelde veel teisigi juhtumeid, kus enne esinemisi tuli ära võita takistusi — nagu näit. peaproovidegi korraldamine. Kontsert on ees, aga peaproovi ei saa Vanemuises kuidagi teha, sest saal on kas teatrietenduste või väliskülaliste kontsertide all igal õhtul kinni. Sai siis välja valitud mõni kontserdiõhtu, mille kohta võis arvata, et seal publikut vähevõitu, ettekanne igav ja lõpeb umbes kella 10-ks ära. Koor tuli siis kohale kell $\frac{1}{2}$ 11 õhtul ja hakkas oma proovi tegema!

Hulk ilusaid mälestusi on jäänud VMO väljasõitudest kontsertidega maale või mõnda teise linna. Neil väljasõitudel oli koor ikka üks pere; korraldati enne kontserti ühiseid jalutuskäike, mängu ja igasugu lõbustusi. Öösel tagasi sõites mõned tukkusid, kuid suurem osa laulis vahetpidamata kõiksugu „vahvaid“ laule.

On üle elatud nii mõnedki ilusad momendid ja mõnedki raskused, kuid koor on ikka oma ülesannet võtnud tõsiselt ja kõigist takistustest saanud üle. Nüüd, kus Vanemuises uue teatrimaja tõttu avanevad paremad väljavaated edukamaks tegevuseks, läheb ka VMO-i kindlasti lähedamaks. Kuna teatri orkestri suurendamine eeloleval hooajal osutub paratamatult tarvilikuks, on loota, et VMO saab rohkem rõhku panna suuremate tööde ettekandmisele. On ta ju Tartus ainuke koor, kellel see majanduslikult kõige kergem teostada. Soovin, et VMO võtaks seda tõsise kohustusena meie ülikoolilinna muusikakultuuri edasiarendamisel. Selleks jõudu ja püsivust!

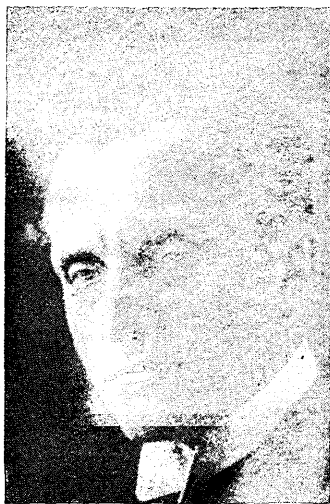
Häid tööriistu,

- metalle: vask, alumiinium, uushõbe, tsink jne.,
- ehitus- ja majapidamistarbeid

soovitab mõõdukate hindadega

V. KALJOT,

TARTUS, POETÄN. 9. TEL. 12-29.

RUDOLF TOBIAS
VMO segakoori juhataja 1907. a.

R. TOBIASE KIRI VMO-LE

Auustatud „Wanemuise“ Muusika Osakonnale — Tartus.

Et mul praegu operiloomine käsil on, siis loodan, et ka Teie auustat. Muusika Selts sell puhul mitte passiivlist osa etendama ei saa.

„Estonia“ on omalt poolt mulle kindla garantia annud, ooperi ette kanda wõtta, ühes mu honoraritingimisi akcepteerides. Wiimaseid olen hr. L. Neumannile juba teadustanud (3 ettekannet à 200 rbl., 2 ettekannet „Wanemuise“ Muusika osakonna tuluks). Kuidas wiisi nüüd asja „Estonia“ ja „Wanemuise“ wahel korraldada, ei saa ma siin ära otsustada. Arwan aga, et sekeldusi tulema ei saa, sest et ettekandew lauljate kogu ju üks ja seesama, wahe ainult teatris ja kohalikes orkestri jõududes seisab. Nii ei wõi siis premieri eesõigusest juttu olla. — Ooperi vokaal-, kui ka mehanikalise apparadi olen — meie jõududega ja aineliste oludega rehkendades entsprechend sisseseadnud, nii et ka selles tükkis kartus ülearune oleks. Oma kodumaale tuleku puhul (Jaauuaris) saan ma juba lauljatele osa materjali kätte tooma, ja rollide jaotamise ette wõtma. —

Kui Teil takistusi ei ole mulle honorari ettemaksta, siis saaks töö lõpetamine igatahes kiirendatud. Mille wastutulemise eest omalt poolt luban oma (Estonia awamiseks komponeeritud) K-poja Epiloogi ükskord gratis ettekanda.

Hra. L. Neumanni propositiooniga: Suure Tõlli honorari ja teise 75 rubla suuruse erasumma Ooperi honorari arwesse panna, olen nõus.

Kõige auustusega

R. Tobias.

3/IX 12. Halensee b. Berlin Joach. Friedrichstr. 32.

VMO segakoor juubelikontserdil 27. III 1938

ÜLEVAADE VANEMUISE MUUSIKA OSAKONNA TEGEVUSEST

ED. ÕUNAPUU

Nagu teada, asutati Vanemuise selts 1865. aastal lauluseltsina, et harida „Eesti“ rahva laulu. Selle ülesande täitis Vanemuine omal ajal tolle-
aja nõuete kohaselt hästi, õpetades laulu ja korraldades ülemaalisi laulupidusid. Tegelesid meeskoor ja segakoor. Segakooris töötasid innukalt kaasa J. V. Jannseni ja D. Virkhausi perekonnad. Ka „Emajõe ööbik“, Lydia Koidula, oma õega oli väsimatu kaaslaulja. J. V. Jannsen oli temperamentne, osav laulujuht. Pajatas puhkeaegadel palju nalja. Laulujuht ja lauljad moodustasid nagu ühise perekonna, — jutustab J. H. Virkhaus oma mälestusis.

Õpiti koorilaule, enamikus vaimulikke, millistega esineti omavahelisel kuu-õhtuil. Need õhtud olid korraldatud enamikus õhtusöögiga. Esimese aasta kestel on õpitud 50 neljahäälega meeslaulu. Lauluharjutusil on käidud nähtavasti igal pühapäeval, scst aastapäeval kavatsetakse hakata korraldama peale meeslauluharjutuste üks tund lastelaulu, kus terasemad eesti lapsed võivad saada õpetust tasuta.

Hoolsa töö tulemuscks oli see, et järgmine aastapäev võidi pühitseda roh-
kete laulude ettekannetega. Järgneval aastal hakati korraldama kooriharjutusi kolm korda nädalas, — meeskoor kaks, segakoor üks kord. Tärkab elule priiuse-
laulupeo mõte, mida hakkas hoogsalt õhutama koorijuht ja Vanemuise seltsi esimees J. V. Jannsen.

Meie esimeste laulupidude korraldamise mõtte algatajaks ja läbiviijaks on olnud „Vanemuine“ cesotsas oma agara koorijuhi ja kooriga.

Juba ainuüksi laulupidude korraldamine, nende kaudu rahvustunde ära-
tamine ja vaimustamine tuleb tunnustada „Vanemuise“ tähtsamaks mineviku
teeneks. „Vanemuiselt“ ammutas vaimustuse laulu vastu terve maa: tekkisid

J. V. JANNSEN
„Vanemuise“ laulu-
koori asutaja ja juha-
taja 1865—1870

„Vanemuise“ eeskujul lauluseltsid üle maa, ning kõige raskemal venestamise ajajärgul kõlas laul võimsamalt, kui kunagi varemalt, rahva suus.

Kuigi vahetevahel kiratses laulukoor hooletu osavõtu tagajärjel, aga kui täiendati koori üksikute lauljatega, võttis laul uut hoogu ja nii on meil põhjust tunnustada, et „Vanemuine“, eesotsas oma toliaegse agara juhiga ja laulukooriga, on olnud püstitanud Vanemuise Muusika Osakonna teerajajaks ja põhjapanejaks.

Kui heidame pilgu minevikku, siis peame tunnustama, et pole ükski selts nii õnnelik olnud oma tegelaste nimekuse poolt, kui „Vanemuine“. Ühegi teise seltsi tegevusse pole rakendatud niipalju meie kultuurikandjaid, kui „Vanemuisesse“. J. V. Jannsen oli peagu eluaegne esimees, laulukoorijuht, kõnepidaja ja jutupuhaja omavahelisel kõneõhtuil. Tema tütar Lydia Koidula, esimese teatri tähtsam tegelane, laulukooriliige, vahetevahel ka koorijuht, vaestelastele jõulupuude korraldaja mitme aasta vältel. Dr. Fr. Kreutzwald, esimees ja kõnepidaja. Siis dr. J. Hurt, dr. M. Veske, C. R. Jakobson, dr. K. A. Hermann,

K. A. HERMANN
„Vanemuise“ laulukoori juhataja 1873.—1884. a.

A. Grenzstein, edasi nooremast generatsioonist dr. H. Koppel, J. Tõnisson, K. E. Sööt, K. Menning, A. Jürgenstein, A. Simm, heliloojad-muusikud A. Thomson, A. Läte, S. Lindpere, R. Tobias, prof. J. Aavik, L. Neumann, J. Simm, Ed. Tubin, R. Ritsing.

Vanemuises on peetud mitusada kõnet ja lõpuks on jõutud lihtsast koorilaulust moodsa teatrini.

Minu ülesanne pole valgustada kõike seda kultuuritööd, mis on teinud „Vanemuine“, vaid esitada „Vanemuise“ muusikalist osa.

Nagu nägime eeltoodust, on laul kõlanud Vanemuises juba 72. aastat. Tartus eesti muusikakunsti tasapinna tõstjaks tuleb kindlasti lugeda meie lugupeetud ja armastatud vanamcistrit-heliloojat A. Lätet, kes asus Tartusse elama 1900. aastal. Tema isikus avaldus püie ja otsimine mingi uuema, parema järele, mis oli maad leidnud erksamais inimesis.

Milline oli Tartu muusikaolu olukord tol ajastul, iseloomustab 1904. a. ajakirjas „Lindas“ J. L. poolt avaldatud artikkel, milline oli pühendatud A. Läte hinnanguks. Seal kirjutatakse:

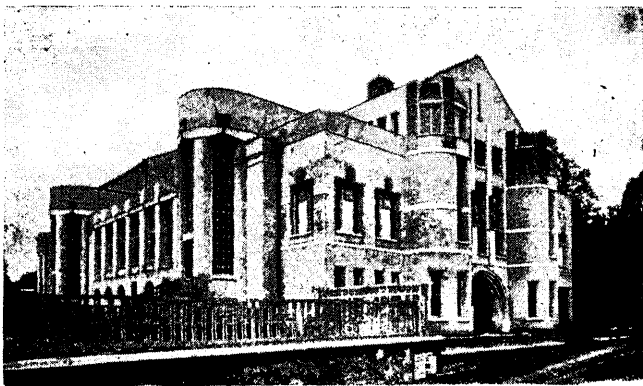
„Ja Tartusse oli Lätet just tarvis. Tartus olid muusikaolud kiratsemas. Väiklasi laulukesi, väiklase ettekandega, oli ajuti kuulda. Muusika ettevõtetes puudus edenemine, mõtted muusika ja muusika ülesande kohta seltskonnas ei olnud juhtide juures selged, tehti huuپی, mis juhtus. Muusika oli lõbu asjaks, nalja-asjaks; orkestril kõlasid peaaesjalikult tantsulood, mille kätteharjutamiseks vaeva näha ilmaaegseks ajaviiteks arvati. „Taara“ ja „Karskuse Söber“ vahetasid oma muusika juhtisid, aga mitte oma muusikalist eeskava. Ja „Vanemuine“, — noh „Vanemuine“ istus oma paigatud kuues suitsutoas, lõi kandlel ta-ra-ra-bum-bia, tõstis topsi ja tegi tütarlastele vahetevahel magusat nalja. Saksa ringkonnas mängiti aastate jooksul pea ainult Beethoveni ja Mozarti, Mozarti ja Beethoveni, mis väga vana pigat meelde tuletas, kes ikka ainult püüblit luges, sellega näidates, et ta kõrgetest ja tõsistest asjadest oskab lugu pidada. Edenenud Eesti seltskond ei võtnud sarnasest muusikast osa, ning igat-ses iluhelide järele, nagu hirv värskete lätete järele... Nagu keegi rahvas oma

mõtteelu mitte täieliselt ja otstarbekohaselt võõras keeles avaldada ei saa, nii ei saa ta ka oma tundmusi võõras muusikas ilmutada. Sellepärast nõudis Läte meil enam arusaadavamat ja loomulisemat Põhjamaa muusikat. Laul ja mäng peab teiste talituste kõrval selleks olema, mis pühapäev ärapäevade keskel on: ta ei ole mitte ainult lõbuks ja lahutuseks, vaid ka ülendamiseks. Tõsisem sisu nõuab tõsisemat vältimust: Läte hakkas suuremate tööde kallale.“

See kirjutis iseloomustab huvitavalt tolleaja muusika tasapinda, kuid ühtlasi on tema mahategev' Beethoveni ja Mozarti kohta, — nende muusika-suuruste surematuid teoseid polnud keegi siiani õiges valguses esitanud.

Siin tuli A. Läte parajal ajal ja alustas positiivset tööd, hakkas meile tutvustama rohkem Mozarti ja Beethoveni oma suurearvulise kooriga, andes à capella kontserte ja korraldades suuremate heliteoste ja sümfooniate ettekandeid.

Vanemuise teatri-
hoone

Vanemuise uus hoone on valmis ja õnnistatakse 12. augustil 1906. aastal. Teatrihoone pühitsemisel esines A. Läte segakoor ajaloolise eesti helitõist kontserdiga S. Lindpere juhatusel. Vanemuise Muusikaosakond, õigemini teda kandev laulukoor on nii siis kasvanud suurest A. Läte segakoorist, kes oli pannud varemalt toime terve rea kontserte eesti helitõist, korraldanud üksikute komponistide terveid helitööde õhtuid, kannud ette suurmeistrite surematuid teoseid, nagu: Haydni „Loomine“, Händeli „Juudas Maccabäus“, Bekkeri „Armust õnnis“ jt.

Vanemuise seltsi eestseisuse koosolekul 5.(18). oktoobril 1906. a. tõstab A. Läte üles küsimuse luua iseseisev muusikaosakond. See tunnustatakse vajalikeks ja valitakse kodukorra väljatöötajaiks K. Koppel ja dr. A. Schultzenberg. Osakonna korraldamisega tuleb A. Lätel teha algust ajaviimatult.

Vanemuise eestseisuse 9.(22) novembri koosolekul teatab K. Koppel, et 5. novembril olevat peetud A. Läte juures muusikaosakonna asutamise pärast koosolek, kus töötatud peaaesjalikult läbi seltsi ja muusikaosakonna vahelkord.

Vanemuise eestseisuse 16. novembri 1906. a. koosolekul (prot. nr. 36) loeb K. Koppel ette muusikaosakonna määrused, millised koostatud A. Läte ja tema laulukoori esindajate koosolekul. Neis määrusis nähakse ette, et A. Läte laulukoor asub Vanemuisesse muusikaosakonna asutajana. Pearõhku tuleb panna eesti algupärase muusika levitamisele heade ettekannetega.

Kui arvestada 16. novembri kuupäeva ümber kehtivale kalendriaajale, siis tuleb tunnustada Vanemuise Muusika Osak. asutamispäevaks 29. nov. 1906. a.

Vanemuise eestseisus oma 13. septembri 1907. a. koosolekul määrab muusikaosakonna tegevuskuludeks 1000 rubla, küllalt suure summa, ja koorijuhi palgaks 25 rubla kuus.

1906. aastaga algab WMO-I hoogne töö. Juba enne ametlikku muusikaosakonna asutamist valmistus A. Läte segakoor A. Rombergi „Kellalaulu“ ettekande vastu ja asudes tegevusse VMO-na, õpiti teose kallal hoolega edasi. „Kellalaul“ kantakse ette Vanemuises 2. ja 3. dets. 1906. a. Solistid prl. Paula Brehm ja härra G. Stahlberg. Ühes ettekandega esitatakse ka elavaid pilte samast teosest „Kätkist hauani“.

Hakatakse õppima A. Bekkeri oratooriumi „Armust õnnis“, mis kantakse ette Peetri kirikus Suurel Neljapäeval ja Suurel Reedel, 19. ja 20. aprillil 1907. a. A. Läte juhatusel. Solistid samad.

Puuduvad harjutusruumid. Koor rändab Vanemuise, Taara seltsi ja Tiigi tänava gümnaasiumi vahet. Ruumipuudus on kõige VMO tegevusaja vältel olnud suureks takistuseks edukale tööle.

Sama aasta 6. oktoobril korraldatakse Vanemuises perekonnaõhtu, kus esinevad koor ja orkester S. Lindpere juhatusel. A. Läte on koorijuhi kohalt vahepeal lahkunud, sest 9. oktoobril avaldab ta Postimehes koorile teate, et harjutused toimuvad esialgul R. Tobiase juhatusel.

Ettevalmistusel on R. Tobiase helitööde kontsert. Kontsert korraldatakse Vanemuises 19. novembril autori ja J. Simmi juhatusel.

J. Simm esineb mõnel korral koorijuhina, nii näiteks 1. detsembril Vaeste Hoolekande Seltsi heaks korraldatud kontserdil.

On ettevalmistusel A. Läte heliteoste kontsert. Harjutused toimuvad R. Tobiase juhatusel. Kontsert on määratud 18. detsembriks, aga mõni päev enne kontserti haigestub R. Tobias ja kontsert tuleb juhataja S. Lindperel paari proovi järele. Sel kontserdil kantakse muu hulgas ette A. Läte „Rändaja ja tähed“. Helilooja ise viibib tervise parandamisel Lõuna-Tirolis, Arcos, kust saadab Postimehe kaudu 28. dets. 1907. a. kontserdikorraldajatele tänu.

1908. a. algul, 16. veebruaril, esineb koor S. Lindpere juhatusel Vanemuises perekonnaõhtul ja 26. märtsil eesti rahva mälestuskontserdil sealsamas. Mõlemal kontserdil esineb ka orkester.

3. ja 4. aprillil esitab koor Vanemuises teiskordselt F. Rombergi „Kellalaulu“. Kaastegevad solistid Paula Brehm, G. Stahlberg, A. Blaubrik ja orkester. Elavad pildid korraldab kunstnik K. Raud.

Vahepeal on hakatud valmistuma Artur Lemba ooperi „Lembitu tütar“ ettekande vastu. Juhataja S. Lindpere töötab innukalt teose viimistlemise kallal. Autor on nõustunud ooperit ettekandel ise juhutama ja tema juhatusel kantakse ooper ette Vanemuises 26. ja 27. aprillil.

Kordamisele tuleb „Lembitu tütar“ Vanemuises 17. augustil Põllumeeste Seltsi näituse ajal S. Lindpere juhatusel.

On asutus valmistuma A. Läte heliteoste kontserdiks ja kontsert korraldatakse Vanemuises 31. oktoobril, kus esitatakse peale à capella laulude „Rändaja ja tähed“. Solistid P. Brehm ja L. Neumann.

Korraldatakse perekonnaõhtuid, kus esineb alati laulukoor. Alustatakse Niels Gade dramaatilise heliteose „Kalanus“ õppimisega, mis kantakse ette 11. ja 12. aprillil. Esinevad peale koori ja orkestri solistid proua Hellat-Lemba, üliõpilased R. Holst ja R. Bernakoff. Juhatab S. Lindpere. Samal aastal esineb koor mitmel korral, nii: 18. aprillil Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi perekonnaõhtul, 10. oktoobril Eesti Tütarlaste gümnaasiumi peoõhtul, 7. novembril Laste-

aiapeol. 15. novembril korraldab koor rahva-kohtserdi. Kõiki esinemisi juhatab S. Lindpere. Mõnel peol esineb ka meeskoor ja meeskvartett J. Simmi juhatusel.

Peale harilike kontsertide valmistatakse hoolega ette 1909. a. Tartu muusikapäeva vastu, — õpitakse muusikapäeva kava ja Mendelssohni heliteost „Athalia“, mis tuli ettekandele muusikapäeval 21. juunil, mis pandi toime Vanemuise eestvõttel 2800 tegelasega A. Kappi ja M. Lüdigi juhatusel.

Läte kontsert, mis kavatseti korraldada 1909. a. detsembril, korraldatakse 14. jaanuaril 1910. a. Vanemuises. Kavas enamikus Läte teosed. Juhatavad S. Lindpere ja J. Simm, kaastegevad sega-, nais- ja meeskoorid. Viulisoolo S. Lindperelt, klaveripalasisid M. Saarelt. Läte, kelle ravimiste toetuseks kontsert korraldatud, viibib Nizzas ravimisel.

24. aprillil esineb koor perekonnaõhtul ja 16. mail ühendsegakooridega Tütarlaste gümnaasiumi päevapeol, mida juhatab L. Neumann. Õpitakse Tallinna laulupeo laule ja võetakse osa laulupeost. On hakatud õppima R. Schumanni oratooriumi „Paradiis ja Peeri“.

SAMUEL LINDPERE
VMO segakoori juhataja
1907.—1911. a.

VMO segakoor 1910. a. laulupeo eel Vanemuise aias. Keskel koorijuht S. Lindpere

8. augustil korraldab koor Haaslava Karskuseseltsis „Priiuses“ peo, kus esinevad segakoor, orkester, viiulisoolodega koorijuht S. Lindpere, klaveril M. Lüdigi.

On jõutud lõpule „Paradiis ja Peeri“ ettevalmistusega ja see tuleb ettekandele Peetri kirikus 28. ja 29. augustil S. Lindpere juhatusel. Esinevad koor, orkester ja solistid: proua Lüdigi-Sinkel (sopran), Peterburist, prl. Tiisik (alt), Tallinnast, soome kuulus tenor Väino Sola ja G. Stahlberg (bass), Tartust. Vahepeal on asutanud J. Simm meeskoori, kes esineb sageli perekonnaõhtuil ja muil pidustusil.

1910. a. sügissemestril koor ei avalda enam suuremat tegevust, esinetakse vaid paaril perekonnaõhtul. Koori tegevusetus sunnib Vanemuise 13. jaanuari 1911. a. eestseisuse koosolekul kassapidajat H. Lelle toonitama, et Vanemuise muusikajuht saavat kindlat palka ja peaks juhtima kogu muusika-asja, kuid laulumängusid juhatavat J. Simm ja saavat selle eest maksu korra pealt ja tema peaks kõike seda korraldama ühiselt. Võetakse läbirääkimisele laulukoori ja muusika küsimus ja avaldatakse arvamist, kas ei tuleks asutada eriline muusikaosakond. Üldine arvamine kaldub sellele, et laulukoori ja muusikaasi ei või sel kujul edasi kesta ja siin tuleb luua uus korraldus, mis käib rohkem kokku seltsi huvidega. Kuidas seda korraldada, selleks valitakse komisjon koosseisus: H. Koppel, G. Eller ja H. Lellep.

Vanemuise eestseisuse 27. jaanuari 1911. a. koosolekul seletab esimees H. Koppel, et ta olevat läbi rääkinud S. Lindperega laulukoori ja muusika korraldamise küsimuses ning jõudnud otsusele, et laulu- ja muusikakoori senine korraldus tuleb lõpetada ja asi läheb üle muusikaosakonna kätte.

1(13). veebruariks kutsutakse kokku muusikaarmastajad ja seltsi tege-lased: A. Läte, dr. H. Koppel, P. Põld, S. Lindpere, J. Sisask, A. Simm, K. Pärn, G. Eller ja V. Tammann, et pidada esialgseid läbirääkimisi koorilaulu arenda-mise üle. Jõutakse otsusele, et tuleb luua Vanemuise muusikaosakond, kelle ülesandeks on koguda muusikalisi jõudusid ja neid, keda muusika huvitab, et elustada muusikat, eriti otsida teid ja abinõusid eesti muusika tõstmiseks. Kodu-kord näeb ette, et muusikaosakonnal on oma laulukoor, kes korraldab vähemaid ja suuremaid ettekandeid, püüab teha laiemalt ja hõlpsamalt kättesaadavaks muusikakirjatöid, hoolitseb muusikaliste teadmiste tõstmise eest ettelugemistega ja kursustega.

Nõupidamiste vaheaegadel esines koor, Vanemuise segakoori nime all, H. Margensi raamatupidamise kursuste peoõhtul 2. veebruaril 1911. a. S. Lind-pere juhatusel.

Koori loidus leiab teravat arvustust kohalikus ajalehes „Postimehes“, kus 2. veebruari numbris kirjutatakse muu hulgas: VMO oli pärast selle tubli juhataja A. Läte haigestumist ja kodumaalt lahkumist korduvalt ikka cnam ja enam kiratsema hakanud, sest polnud juhatusel poolt kindlat korraldust, mis-pärast kutsuti 1. veebruariks kokku lauluarmastajad ühes endise juhataja A. Lätega nõupidamisele, kus jõuti otsusele... (vaata ülemal 1. veebruari 1911. a. koosoleku kirjeldus).

8(21). veebruari koosolekul moodustati muusikatoimikond koosseisus: A. Läte, esimees, L. Neumann, kirjatoimetaja, A. Simm, noodihoidja, S. Lind-pere, J. Simm ja V. Tammann. Osakonda astusid esialgul 58 tegev- ja 21 toe-tajaliiget. 17. veebruari (2. märtsi) koosolekul moodustati VMO juhatus, kes 8(21). märtsil jagab ametid omavahel järgmiselt: esimees A. Läte, asemik R. Holst, kirjatoimetaja L. Neumann, laekur K. Pärn, raamatukoguhoidja

Prof. JUHAN AAVIK
VMO segakoori juhataja 1911.—1916. a.,
aulüige

A. Simm. Muusikajuhatamise alal jagati ametid järgmiselt: orkestri- ja kammermuusikajuht S. Lindpere, segakoorijuhid A. Läte ja L. Neumann, meeskoorijuht J. Simm.

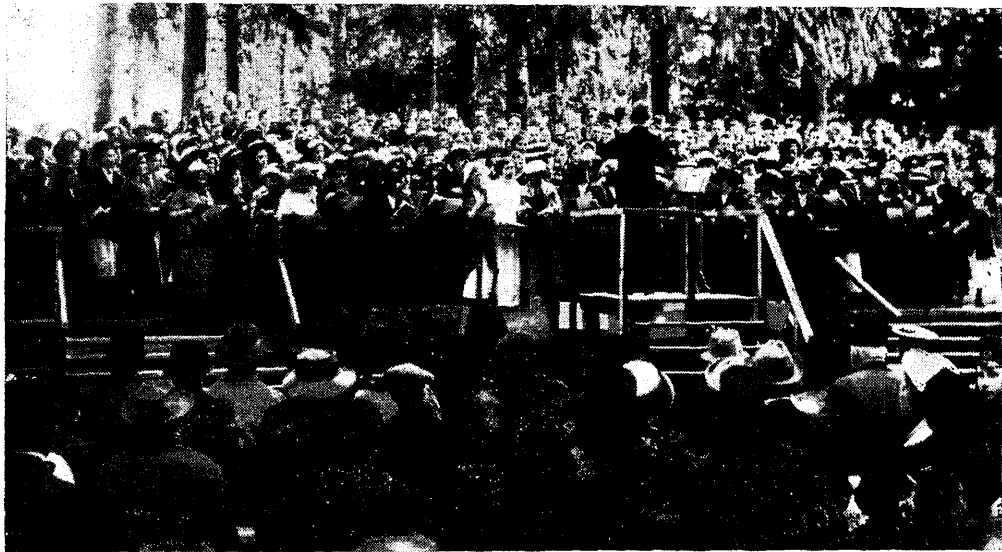
Algab hoolas töö. 23. augustil esineb koor J. Simmi juhatusel Kalevipoja 50. a. juubelikontserdil. Võetakse ettevalmistusele Cherubini Requiem J. Aaviku juhatusel, kes astub koorijuhiks alates 1. septembrist, kuna endine koorijuht on tegevusest eemale jäänud. See heliteos kantakse ette Peetri kirikus Surnute-pühal 20. novembril orkestri saatel. Ettekanne õnnestus hästi nii kunstiliselt kui ka aineliselt. Samal aastal csineb koor veel kahel seltsi peol 10. ja 30. detsembril. Esialgul peetakse iga proovi eel hääleharjutusi, mida korraldavad A. Läte ja L. Neumann, aga neist tuleb pea loobuda, kuna pole saada igakord vastavaid jõudusid.

1912. a. Palvapäeval, 15. veebruaril, korraldatakse Peetri kirikus Cherubini requiem M. Saare orelikaasmängul, kuna puudub korralik orkester. Juhatab J. Aavik. Esinetakse veel kahel Vanemuise perekonnaõhtul 9. septembril ja 31. detsembril.

Ajajooksul hakkab laulukoori tegevus lonkama, — käiakse korraltult lauluharjutusil, mis tagajärjel kannatavad ettekanded. Peapõhjus: puuduvad harjutusiks kindlad ruumid.

Alustatakse Mendelssohn-Bartholdi ballaadi „Valpurgi öö“ õppimisega. Teos kantakse ette 1913. a. 9. veebruaril. Solistid: P. Konsap, tenor, Raudsepp, bariton, A. Siefertmann, bass. Juhatab J. Aavik. 1913. a. 6. märtsil korraldab VMO Peetri kirikus Palvapäeva-kontserdi. Kaastegevad solistid J. Aavik, kornet, M. Saar, orel.

Õpitakse J. Haydni „Loomist“, mis tuleb ettekandele Peetri kirikus 6. aprillil ja kordamisele 7. aprillil J. Aaviku juhatusel. Solistid pr. Paula Brehm, dr. Bernakoff, G. Stahlberg. Surnute pühal korraldatakse vaimulik kontsert. Kaastegevad: üliõpilasmeeskoor J. Simmi juhatusel, orel ja keelpillidekvartett. Õpitakse Mozarti requiem, mis kavatsetakse ette kanda Surnute-pühal, aga et teos pole küllaldaselt küps, korraldatakse kontsert Peetri kirikus vaimulikest laulest, solistidega.

Ühendkooride kontsert Vahil ENKS-i peol 7. VI 1915

1914. a. algul algab uue hooga ettevalmistus V. A. Mozarti requiemi ettekande vastu. Teos kantakse ette Peetri kirikus palvapäeval 26. veebruaril J. Aaviku juhatusel. Solistid: pr. E. Hünerson, pr. A. Kako, dr. Bernakoff, H. Saebelmann, orelil M. Saar.

18. märtsil esineb VMO koor Eesti Noorsoo Kasvatuse seltsi peoõhtul Vanemuises. Juhatuse koosolekuil peetakse nõu, kuidas elustada VMO tegevust, kuna valitseb leigus ja on vähenenud lauljate arv. Pealegi puhkes maailmasõda, mis kutsus hulga meeslauljaid tegevväkke ja selle tagajärjel jäid meeshäälte-rühmad väikseiks, kuid siiski jõuti nii kaugele, et 26 septembril pandi Vanemuises toime VMO poolt ühendkooride kontsert J. Simmi juhatusel tegevvaies viibivate sõjameeste perekondade heaks, kus muu hulgas kanti ette A. Läte sõjalaulude tsükl. See kontsert korratakse 2. oktoobril, kus esines viiulisoologa prl. Salme Hermann. 28. oktoobril võtab koor osa Punase Risti eesti haigla heaks korraldatud ühendkooride kontserdist.

23. novembril korraldab VMO segakoor Peetri kirikus vaimuliku kontserdi, kus muu hulgas tuleb ettekandele Cherubini requiemist „Offertorium“. Juhatab J. Aavik. Solistid: M. Saar, orel, J. Aavik, kornet, J. Baltgail, viiul, Paula Brehm, sopran-soolo.

Sama aasta MO üldkoosolekul 16. oktoobril valitakse A. Läte aujuhatajaks (esimeheks).

1915. a. 27 jaanuaril korraldatakse Vanemuises rahvakontsert. Kaastegevad meeskoor J. Teppo juhatusel ja solistid J. Baltgail, viiul, Prosorovski, klaver. Palvapäeval 11. veebruaril pannakse toime Peetri kirikus vaimulik kontsert. Kaastegevad solistid J. Baltgail, viiul, P. Berkovitz, cello, dr. Bernakoff, tenor, H. Saebelmann, bass, ja üliõpilaste kahekordne kvartett J. Simmi juhatusel. Sama kontsert korratakse Maarja kirikus sõjameeste perekondade heaks 22. veebruaril, tegelased samad ja orelil M. Saar. 9. aprillil korraldab VMO Vanemuises rahvakontserdi sega- ja naiskooride ning solistide M. Fomitševi, bass, ja P. Berkovitzi, cello, kaastegevusel. Juhatab J. Aavik, ilulugejana esineb A. Simm. 7. juunil võtab VMO koor osa Eesti Noorsoo Kasvatuse seltsilt Vahil korraldatud suvipeost ühendkooridega. 14. juunil korraldatakse väljasõit

VMO segakoor Vanemuise 50 a. juubelikontserdil 27. VI 1915

Kaagveresse. 27. juunil esinetakse Vanemuise 50. a. juubelikontserdil ja 5. juulil sama kontserdi kordamisel. 20. augustil korraldatakse Vanemuise aias sümfooniakontsert hiljuti surnud vene helilooja A. N. Skrjabini teoseist, kus esineb koor ühes teiste kooridega sümfoonia nr. 1 ettekandmisel. 30. augustil korraldab J. Aavik Vanemuises ühendkooride kontserdi cesti heliloojate teoseist, kus esineb ka VMO segakoor. 19. oktoobril korraldab VMO Vanemuises rahvakontserdi, kaastegevad solist M. Fomitšev ja kammermuusika kvartett. 6. detsembriks kirikus määratud vaimulik kontsert jääb pidamata puuduliku ettevalmistuse pärast.

1916. a. algul toimuvad koori harjutused J. Aaviku juhatusel. Ettevalmistusel on Mendelssohni „Valpurgi öö“ ja „Kristus Ölimäel“. „Valpurgi öö“ kantakse ette Vanemuises 13. ja 18. juunil. Kaastegevad orkester, solistid pr. Rebane (alt), dr. Bernakoff (tenor), L. Neumann (bariton). 4. juunil esineb VMO segakoor Vanemuise aastapäeval L. Neumanni juhatusel. 25. juulil tuleb ettekandele A. Kappi helitööst kontsert, kus muu hulgas kantakse ette tema kantaat „Päikesele“. Oma helitööde kontserti sõitis juhatama autor ise, kes sel ajal oli Astrahani muusikakooli direktoriks. Sama kontsert korraldatakse samade tegelastega 28. juulil. 16. augustil korraldatud kontserdil esineb VMO segakoor L. Neumanni juhatusel Vanemuise aias, kus muu hulgas esitatakse J. Haydni „Loomisest“ üks osa, nimelt „3 päeva“. 24. augustil esineb VMO segakoor A. Skrjabini helitööst sümfooniakontserdil J. Aaviku juhatusel. 28. augustil on korraldatud Peetri kirikus vaimulik kontsert, kus esineb VMO segakoor ühendkooridega J. Aaviku ja L. Neumanni juhatusel. Solistid Paula Brehm (sopran), Don Ass (viul), M. Saar (orel).

Sama aasta 28. augustil lahkub J. Aavik VMO koorijuhi kohalt, olles juhatanud koori viis aastat.

1. novembril korraldatakse Vanemuises kontsert koorilaulu, viiulisoolo ettekannete ja deklamatsiooniga. Juhatab J. Simm, solist P. Berkowitz, cello.

6. detsembril võtab VMO koor osa ühes teiste kooridega eesti helitööst kontserdist L. Neumanni juhatusel. 25. detsembril korraldab VMO Peetri kirikus jõulu-liturgia, kus esitatakse Mendelssohni oratooriumist „Kristus“ 1 osa. Orelil esineb läti kunstnik A. Kalniņš. Juhatab J. Simm. 31. detsembril esineb VMO segakoor Vanemuises vana-aasta õhtul.

1916. a. leiab VMO tegevuses aset suur muudatus. Seni tegutses VMO Vanemuise seltsist täiesti rippumatult, kuid 28. augusti peakoosolek otsustab, et VMO-l tuleb töötada samasugusel alusel, nagu näitlejail. Kaob senine MO iseseisvus ja hakkab tegutsema 8-liikmeline juhatus — 4 liiget MO tegev-

liikmete hulgast, 4 liiget valitakse seltsi üldkoosoleku poolt. MO on sama-
sugune mõju kõigis seltsi muusikalisis üritusis, nagu olemas teatritoimkonnal
omal alal. Endise MO üldkoosolek kinnitab selle ettepaneku. 7. septembri koos-
olekul valitakse VMO esindajaiks eeltähendatud toimkonda J. V. Veski, L. Hau-
gas, pr. Kl. Holst ja Chr. Kallas.

Operett, millele antakse Vanemuises domineeriv mõju, on rakendanud
muusikajõud koguni teises suunas, mis tagajärjel muusikaelu kaotab Vane-
muises endise elavuse.

25. septembril valitakse koorijuhiks näitelava muusikajuht J. Simm, kuna
sümfooniaorkestri juhiks jääb J. Aavik.

1917. a. algul Vanemuise seltsi eestseisuse ja VMO ühisel koosolekul
otsustatakse anda suvikontsertide korraldamine VMO hooleks, kcs seda ka asub
teostama. Suvikontserdid aga annavad suure puudujäägi. Suurel reedel,
31. märtsil kannab VMO segakoor Peetri kirikus ette Beethoveni oratooriumi
„Kristus Ölimäel“. Solistid Paula Brehm, Dr. Bernakoff ja P. Laja. Oreil
M. Saar. 13. aprillil esinetakse kunstnik A. Weizenbergi 80 a. sünnipäeva
juubeliõhtul ja 20. aprillil algkoolilõpilaste pool sõdurite laste toetamiseks.
18. juunil võtab koor osa Vanemuise aias Vabaduspäeva mälestuseks korralda-
tud ühendkooride kontserdist. 2. juulil korratakse 18. juuni kontserdi kava.
Peale selle esineb koor Georgi kavaleeride ja invaliidide pidudel.

Sama aasta 7. juuli VMO üldkoosolekul valitakse A. Läte auliikmeks.

7. juuli VMO üldkoosolekul antud tegevusülevaatest selgub, et koori edukat
tööd takistab harjutusruumide puudus, kuna koor rändab Vanemuise, Tütär-
laste gümnaasiumi ja Kommertsgümnaasiumi vahet. Sageli jäävad harjutused
ruumide puudusel pidamata. See tüütab lauljaid ja paljud lahkuvad. Ka on
suureks takistuseks valitsusasutiste keelud kontsertide toimepanemiseks.

10. novembril kontserdil Vanemuises kantakse ette R. Schumanni „Mignoni
requiem“. Kontserdil esinevad ka prl. Salme Hermann, viiul, P. Berkowitz,
cello, ja keelpillide kvartett, klaverisaade A. Feigelssohnilt.

29. novembril korratakse eeltähendatud kontsert samade tegelaste osavõtul.

25. detsembril korraldab VMO Peetri kirikus jõulukontserdi, kus esinevad
prl. Kopli-Juhkam, sopran, ja F. Pettai, tenor.

1918. a. 12. aprillil korraldab VMO Vanemuises M. Hermanniga sega- ja
naiskoori kaastegevusel priiuspäeva mälestuskontserdi. Solist härra Goldmark.

20. juunil esineb VMO segakoor sümfooniaorkestrilt korraldatud 10. kest-
vuspäeva kontserdil Skrjabini sümfoonia lõpukooris E. dur nr. 1. Juhatab
J. Aavik.

Sama aasta sügishooaeg algab hoogsa kammer- ja sümfooniakontsertide
korraldamisega igal nädalal. Koor hakkab ette valmistama A. F. Anaceri
„Kaevuri tervitust“, mis kantakse ette Vanemuises 24. septembril. Samal kont-
serdil esitatakse ka J. Simmi „Riia sõit“. Esinevad sega-, nais- ja meeskoorid,
solistid prl. Kopli-Juhkam, härrad H. Saebelmann ja F. Pettai ja orkester.
12. novembril kontserdil korratakse „Kaevuri tervitust“ ja „Riia sõitu“, kuna
teise osa kontserdist moodustasid orkester ja solistide ettekanded. Esinesid
pr. Kangro-Pool, sopran, prl. J. Ers, sopran, hr. F. Pettai, tenor, hr. K. Pölde,
bariton, ja viiulil prl. Salme Hermann. 17. detsembril paneb VMO kontserdi
toime R. Tobiase mälestuseks. Peale segakoori ettekannete esineb ka orkester.
19. detsembril korraldatakse Vanemuises ühendkooride kontsert „Ühistöö“ nime-
tuse all, mida juhatavad J. Simm ja L. Neumann, teiste kooridega esineb ka
VMO segakoor. 25. detsembril korraldatakse Peetri kirikus jõulukontsert, kus

kantakse ette Mendelssohni oratooriumist „Kristus“ Kristuse sündimine koori ja orkestri ettekandel solistide prl. M. Jakobsoni ja hr. Tuksami kaastegevusel. Viiulisoologa esineb hr. Hellmann.

1919. a. 22. jaanuaril esineb VMO segakoor Vanemuises „kirjul õhtul“, kus kantakse ette isamaalikke laule ja muu hulgas ka J. Simmi „Riia sõit“.

27. jaanuaril esineb VMO segakoor Vanemuises soomlaste vastuvõtul, kes saabusid Eestisse abistama eestlasi vabadusvõitluses.

7. veebruaril esineb VMO segakoor Vanemuises „Soomes õhtul“, mis korraldatakse siinviibivate soomlastega sõprusõhtute loomiseks.

19. veebruaril kantakse Vanemuises ette A. Läte „Rändaja ja tähed“ ja Rimski-Korssakovi „Laul targast Olegist“ koori, solistide ja orkestri kaastegevusel. Solistidena esinevad pr. Kopli, härrad K. Pölde ja F. Pettai. Teise osa kontserdist täidab orkester. 17. märtsil korraldatakse „Rändaja ja tähed“ ja „Laul targast Olegist“, kaastegevad solistid J. Ers, sopran, F. Pettai, tenor, ja K. Pölde, bariton, sümfooniaorkester, sega- ja meeskoor. Selle järele asutakse ette valmistama F. Draesecke „Lihavõtte stseeni“ Goethe Faustist, mis kantakse ette Pauluse kirikus 1. Ülcstõusmispäeval 20. aprillil koori, solistide ja orkestri kaastegevusel. Solistid K. Pölde, H. Hellmann ja J. Goldmann. 5. mail pühitseb VMO Vanemuises oma kauaaegse liikme ja Eestis tuntud tenorilaulja Hans Kanni 70 aasta sünnipäeva, mis puhul korraldatakse pidulik aktus ja esinetakse ühes M. Hermanniga segakooriga. 9. juunil võtab koor osa Punaselt Ristilt Vahil korraldatud suvipeost. 22. juunil korraldatakse väljasõit Aakre „Kivivarele“, kus toimub VMO-lt korraldatud sega- ja meeskooride kontsert solistide kaastegevusel. 6. juulil pannakse toime sega- ja meeskooride kontsert Hellenurme „Lustimäel“, kus esinetakse ka kõnega.

Hoogsalt tegutseb VMO segakoori kõrval ka meeskoor ja meeskvarlett. Korraldatakse järjekindlalt näitemängu- ja muusikaõhtuid. Poole osa kavast täidab laul, teise poole mõni lühem näidend. Selliseid õhtuid korraldatakse 5., 12. ja 19. septembril meeskoori ja meeskvarletti kaastegevusel. 26. septembril paneb VMO toime segakoori kontserdi solistide kaastegevusel. 1. oktoobril korraldatud sega- ja meeskoorikontserdil kantakse ette Beethoveni kantaat „Merivaikus ja õnnelik sõit“ ja Edv. Griegi „Uus isamaa“. Cellosoologa esineb P. Berkovitz. 3. oktoobril on sega-, mees- ja naiskoorikontsert solistide kaastegevusel. 10. oktoobril VMO-lt toimepandud kontserdil korraldatakse E. Griegi „Uus isamaa“. 17. oktoobri kontserdil esinevad sega-, meeskoorid ja solistid ja orkester. Kantakse ette Beethoveni „Merivaikus ja õnnelik sõit“. 28. oktoobril on kontsert meeskoorilt, solistelt ja orkestrilt. Kõigile neile kontsertidele järgneb alati näidend. 12. novembril VMO-lt korraldatud kontserdil kantakse ette solistide ja orkestri kaastegevusel Schumanni „Mignoni requiem“. Sama heliteos korraldatakse 21. novembril. 25. detsembril korraldatakse kontsert solistide ja orkestri kaastegevusel. Üldse on VMO tegevus sel aastal hoogne ja koor jõuküllane.

1920. aasta algab VMO aujuhataja-auliikme A. Läte 60 a. sünnipäeva pühitsemisega. 13. jaanuaril pannakse toime Vanemuises ühendkooride kontsert juubilari helitöist. Võtavad osa sega- ja naiskoorid. Kantakse ette: Ole tervitet, Igavene mälestus ja Sõjasümfoonia kantaat.

14. jaanuaril korraldatakse sama kava Tartu vabastamise mälestuseks enamlaste võimusest. Solistid pr. Kopli-Viegandt ja hr. K. Pölde. 31. jaanuaril korraldatakse meeskoori ja solistide kontsert. 24. veebruaril, Eesti Vabariigi aastapäeval, korraldatakse 13. ja 14. jaanuari kontsertide kava. Tegelased endised.

*VMO segakoor ja sümfooniaorkester Beethoveni 9. sümfoonia ettekandel
23. VIII 1920. a. Vanemuise aias*

1. Lihavõttepühal, 4. aprillil, esineb VMO segakoor Draesccke „Lihavõtte stseeni“ ettekandega, kaastegevad orkester ja bariton K. Põlde.

Algab Beethoveni 9. sümfoonia ettevalmistus. Teos kantakse ette sümfooniaorkestrilt VMO segakoori ja solisti pr. Kopli-Viegandti kaastegevusel esmakordselt Tartus 28. augustil. 17. detsembril sümfooniakontserdil kannab VMO segakoor ette Mendelssohni „Merivaikuse ja õnneliku sõidu“. 25. detsembril korraldatakse sümfooniaorkestrilt ja VMO segakoorilt ühine kontsert. 31. detsembril, Vana-aasta õhtul, esineb VMO segakoor Vanemuise peol mõne lauluga.

1921. aastaga algab VMO segakoori tegevuses tagasimineku, mis vältab 1925. a. lõpuni, kus tuleb täieline seisak kuni 8. maini 1931. a., seega 5 aastat 4 kuud. Suuremaid kontserte ei korraldata, esinetakse ühes teiste kooridega ja sümfooniaorkestriga. 14. jaanuaril korraldab VMO segakoor Tartu vabastamise mälestuskontserdi. 2. veebruaril esineb koor pidulikult kontserdil, mis korraldatakse Eesti Vabariigi lõpliku tunnustamise puhul. 4. veebruaril sümfooniaorkestrilt korraldatud kontserdil, mida juhatab J. Aavik, esineb koor vene helilooja Skrjabinini sümfoonia nr. 1 ettekandel. 24. märtsil korraldatakse sümfooniakontsert, kus VMO segakoor esineb Beethoveni 9. sümfoonia ettekandmisel. Juhatab J. Simm. 23. aprillil, Jüriõhtul, kantakse ette J. Simmi kantaat „Eelkevad“.

Sama aasta teisel poolel lahkub Vanemuisest kindlapalgaline muusikajuht, kuna muusikalavastused on teatri repertuaarist välja tõrjutud, seega jääb VMO segakoor juhatajata.

24. oktoobri Postimehes kurdab P. K-k, et Vanemuises on vaikinud laul ja muusika. Tuuakse näiteks eelmist aastat, kus pakuti triumfeerivalt suurelt orkestrilt sümfooniamuusikat, tunti vaimustust ja elati nagu laulu- ja muusikajumala riigis. Olevat astunud kokku ringkond tegelasi, kes tahtvat hakata koguma laialipillutud laulu- ja muusikajõude. Kuid nende „jõudude“ töötulemusi pole näha kuskil: endist hoogu koorile enam sisse ei saada, ehk küll

1922. septembril kutsutakse J. Simm uuesti ametisse. Juhataja avaldab ajalehes üleskutse lauljate registreerimiseks ja — kogu töö tulemuseks on, et koor esineb mõne lauluga 14. oktoobril korraldatud perekonnaõhtul. Õpitakse J. Haydni „Loomist“, mis kavatakse ette kanda 1. jaanuaril 1923. a., aga kavatsus jääb teostamata. Seisab ees 1923. a. laulupidu ja koor õpib laulupeo laule. Võetakse osa laulupeost 30. juunil, 1. ja 2. juulil, ning koori tegevus seisab 9. detsembrini, kus koor võtab osa ühendkooride kontserdist. Sellest kontserdist võtavad osa peale VMO segakoori M. Hermanni segakoor, üliõpilasega- ja meeskoorid ja Kaubandus-Kommertskooli segakoor, kokku 300 lauljat. Juhatab J. Simm.

Tolleaegse koorijuhhi J. Simmi seletuse järgi olevat mõjunud häirivalt koori tegevusele harjutusruumide puudus. Käidi harjutamas siin ja seal, mõnel päeval ei saadudki harjutuseks ruumi, — see kõik tüütas lauljad lõpuks ära ja nad lahkusid.

1924. a. esimesel poolel hakatakse õppima J. Haydni „Loomist“. Harjutustega jõutakse peagu lõpule, kuid ettekanne jääb teostamata, — kardetakse puudujääki. Koor esineb Vanemuises 1. mai vastuvõtul 30. aprilli õhtul. Suvel võtab koor osa Narva laulupeost 22.—24. juunil. Sügisel hakatakse õppima Cherubini requicmi, aga et koorijuht on seotud teatritööga, osutub vaev asjatuks, — ettekanne jääb teostamata.

1925. a. 31. jaanuaril esineb VMO segakoor Vanemuises „kireval õhtul“. Sama aasta esimesel poolel hakatakse uuesti õppima Cherubini requiem, millega kavatakse esineda kirikus suurel reedel, aga jällegi jääb ettekanne teostamata puudujäägi kartusel. Requiem kantakse ette 12. juulil Tartu konservatooriumi sümfooniakontserdil. Koor hakkab valmistuma Vanemuise 60 a. juubelikontserdi vastu ja VMO segakoor esineb ühendkooridega 30. augustil juubelikontserdil, kus kantakse ette vanmaaja heliloojate teosed. Ajalehest leiame, et koorijuht kutsus lauljaid alatasa harjutusile, õpitakse varemalt ette kandmata jäänud Cherubini requiem, mis kantakse ette Pauluse kirikus 1. novembril VMO segakoori, segakvarteti (pr. Kopli-Viegandt, prl. M. Tiisik, hr. K. Põlde, hr. A. Vissmann) ja orkestri poolt, kuna oboe sooloonumbritega esineb hr. M. Prokofjev, juhatab J. Simm. See osutub ka VMO luigelauluks ja saabub ligi 19 tegevusaasta järel seisak, ning lõpeb VMO esimene tegevusajajärk.

1926. a. 3. mail valitakse VMO juhatus, kes otsustab välja töötada kodukorra. Otsustatakse võtta nimeks „Vanemuise laulukoor“. Järgneval 15. novembri koosolekul vaadatakse läbi laulukoori kodukord ja otsustatakse asuda laulukoori koostamisele siis, kui kodukorra on kinnitanud Vanemuise eestseisus. Juhatus järgneval koosolekul leiab aset alles 9. oktoobril 1927. a., mil otsustatakse asuda koori koostamisele ja saata kutsed muusikavõimelisile lauljale kokkutulekuks 14. oktoobriks. Järgmine juhatus koosolek on 28. septembril 1928. a., kus vaadatakse läbi ja täiendatakse kodukorda. 21. novembril otsustatakse kutsuda kokku 25-ndaks novembriks lauljad, aga kõigil neil kavatsusel ja kutseil pole tulemusi: lauljad ei ilmu. Nii on asjatult püütud kolm aastat järjest laulukoori uuesti ellu kutsuda, miks see pole toimunud, pole teada. Nii tuleb Muusikaosakonna esimese ajajärgu tegevuse ametlikuks lõpuks lugeda 1925. aasta sügis.

*

Seisak vältab 8. maini 1931. a., seega 5 aastat 6 kuud, mil Miina Hermannil Lauluselts Vanemuise juhatusel ettepanekul otsustab asuda tegutsema Vanemuise Muusikaosakonnana. Sellest ajast alates algab Muusikaosakonna

VMO segakoor 11. XII 1931 kontserdi puhul

teine tegevusjärg. M. Hermannil Lauluselts oli võitnud enesele seltskonnas täie tunnustuse. Koori juhatas praegune Vanemuise teine muusikajuht helilooja Ed. Tubin, kes valiti ka VMO koorijuhiks. 8. mai koosolekul valiti juhatus: esimeheks Ed. Õnapuu, juhatuseliikmeiks härrad E. Martinson, V. Laanenbek ja prl. E. Masen, kuna Vanemuise eestseisusest kuulus juhatusse esimees dir. V. Tubin ja teatrivalitsusest adv. F. Karlson. Algavad hoogsad harjutused Tartu Tütarlaste gümnaasiumis, kuna Vanemuises ruumi suurel 90-liikmelisele koorile ei leidu.

Esimene kontsert korraldatakse Vanemuises 11. detsembril eesti ja soome heliloojate teoseist. Solistina esineb pr. Th. Rei Tallinnast. Sel kontserdil kantakse ette A. Kappi kantaat „Päiksele“ orkestri saatel. Solistina esineb Evald Laanenbek (tenor). Solisti saatjaks klaveril on helikunstnik L. Milk.

Muusikaarvustaja ja -pedagoog L. Neumann kirjutab kontserdiarvustuses „Postimehes“ muu hulgas:

„Reedel esines nüüd Vanemuise Muusikaosakond esmakordselt kontserdiga peale ühinemist Miina Hermannil Lauluseltsiga. Kooris on küllalt ilusat häälematerjali, eriti palju värskust ja kõla sopranites; ka altod meeldisid, kus nad end näidata tahtsid, näiteks Kreegi „Sirisege, sirisege, sirbikesed“. Kogu koori kõlaküllus ilmutas end ka Nerepi õnnestunud laulupeo palas „Saarlaste laul“, samuti Tubini ilusas „Karjase laulus“. Nii et selle kooriga võib ja maksab töötada ja tuleb soovida talle edu ja edenemist... Et Vanemuise teatri kõrval jääks meil tõesti ka Vanemuise Muusikaosakond. Kui selles suunas linn, nagu kuulda, oma kaasabi pakub, siis võiksimme vast jällegi sammu edasi jõuda oma linna muusikakultuuris.“

Nagu nähtub eeltoodud asjatundja arvustusest, oli esimene esinemine uues olukorras VMO segakoorilt leidnud täit tunnustust.

Artiklis „Muusikalisi negatiive“ kirjutab K. Leichter „Postimehes“ 12. detsembril 1932. a.:

„Siinkohal ei saa vaikida ka Vanemuise muusikalisest tegevusest. Tundub, et sealgi aetakse muusika asja ükskõikselt. Kui juba Vanemuise seltsi juurde on loodud muusikaosakond, siis peaksid sellel olema ka oma väljakujunenud tegevusealused. Seni — juba aastate jooksul — on aga jäänud mulje, et seal valitseb mingi püüeteta ja mõttetu tammumine ühel paigal. Vanemuise muusikaosakonna segakoor peaks välja kujunema võimelisemaks segakoorigs Tartus, kuna praegu siin head segakoori polegi. Just tema ülesanne oleks ette kanda suuremaid kooriteoseid...“

Nende näpunäidetega ja kirjutistega arvestades asus VMO segakoor hoolega oma ülesannete teostamisele. Koori hääleseadet hakkab korraldama kunstlaulja Arno Niitof.

Palmipuudepähal, 20. märtsil 1932. a. kannab koor ette Pauluse kirikus L. v. Beethoveni „C-dur Messe“ oreli ja orkestri saatel. Solistidena esinevad pr. L. Tubin (sopran), pr. H. Kikerpill (alt), härra R. Jöks (tenor), härra K. Põlde (bass). Oreil saadab Jaani kiriku organist E. Kiris. Ettekanne leidis „Postimehes“ ja „Dorpater Zeitungis“ hea arvustuse ja soovitati teiskordset ettekannet.

30. juunil esineb koor üliõpilassegakooriga Ülikooli 300 a. põhjendamispäeva mälestuseks Vanemuise aias korraldatud seltskondliku aktuse kontserdil ja samal päeval Ülikooli kirikus pidulikul jumalateenistusel A. Karafini juhatusel.

2. oktoobril esineb koor Vanemuises Juhan Simmi 25 a. muusikategelasena viibimise puhul korraldatud kontserdil, kus esitati muu hulgas J. Simmi „Eelkevad“. Kaastegevad orkester ja solist O. Lipp.

9. oktoobril andis koor kontserdi Petseri maleva saalis ja esines kohalikus lut. kirikus kontsert-jumalateenistusel. Solist mõlemal kontserdil Evald Laanenbek.

16. oktoobril esineb koor Jaani kirikus muusikaõhtul. Esitatakse G. F. Händeli oratooriumist „Messias“ „Halleluja“, M. Härma ja R. Tobiase laule.

6. novembril korraldatakse Ülikooli kirikus Beethoveni „C-dur Messe“. Solistidena esinevad: prl. A. Juurup (sopran), pr. O. Värat-Simm (alt), hr. R. Jöks (tenor), härra K. Põlde (bass).

Juhatuse koosolekul 12. novembril kaalutakse odavahinnaliste rahvakontsertide korraldamise võimalust pühapäeviti enne lõunat, mõnikord ka äripäevade õhtupoolikul. Leitakse see olevat väga soovitav. Kontserdil esineks Vanemuise orkester täiendatud lisajõududega Kõrgemast Muusikakoolist, VMO segakoor, peale selle tuleks paluda osa võtma ka üksikuid tegelasi ja koore väljaspool Vanemuiset. Selleks otstarbeks 14. novembriks kokkukutsutud nõupidamisel, millest võtavad osa VMO, Vanemuise seltsi, ÜENÜ esindajad ja muusikategelased J. Simm, L. Neumann, Ed. Tubin ja R. Ritsing, asutakse seisukohale, et selliste kontsertide korraldamine Tartus kui ülikooli- ja koolilinnas on hädavajalik. Orkestri suhtes arvatakse, et praegustes oludes peaks leiduma Tartus küllaldaselt vastava kvaliteediga orkestrante. Orkestri aluse moodustaks Vanemuise orkester, kes esineks maksuta. Seda tuleks täiendada lisajõududega Kõrgema Muusikakooli, Tartu orkestrantide ühingu liikmetega ja asjaarmastajatega. Kuna pole loota suuremat sissetulekut, siis otsustatakse paluda Vanemuise eestseisust loobuda kolme esimese kontserdi puhul igasugusest kulude nõudmisest. Kontserte juhataks esijoones Vanemuise omad muusikajuhid, aga ka väljastpoolt palutud jõud. Esialgsete kavatsuste läbiviimiseks ja eeltööde tegemiseks valitakse toimkond: J. Simm, Ed. Tubin, R. Ritsing, O. Roots.

Nõupidamiste tulemuseks on, et korraldatakse rida sümfooniakontserte 1933. a. sügisel. Nii korraldab VMO Vanemuises 13. veebruaril 1933. a. Wagneri 50 a. surmapäeva mälestuseks sümfooniakontserdi. Juhatavad J. Simm ja A. Virkhaus, kuna Wagneri elust ja loomingust kõneleb muusikateadlane Karl Leichter.

17. veebruaril korraldab VMO Vanemuises kontserdi eesti heliloojate töist. Solistina esineb Arno Niitof. Osavõtt rohke, arvustused rahuldavad.

24. veebruaril esineb koor Vanemuises Eesti Vabariigi 15. aastapäeva rahvaaktusel.

31. märtsil korraldatakse Vanemuises teine sümfooniakontsert.

10. mail Eesti Lauljate Liidu Tartumaa osakonnalt korraldatud muusikapäevade sümfooniakontserdi korraldab VMO eesti heliloojate tsoeist. Juhatavad J. Simm, A. Virkhaus ja Ed. Tubin. Solist E. Turgan. Kulud kannab ELL Tartumaa osakond.

12. mail esineb koor ELL Tartumaa osakonnalt korraldatud ühendkooride kontserdil.

Asutakse õppima J. Brahmsi Requiemi ja E. Griegi „Olav Trygvassoni“. Viimatinimetatud teos tuleb ettekandele Vanemuises 8. detsembril segakoori, solistide pr. A. Mahotina (alt) ja härra K. Põlde (bass-bariton) kaastegevusel ja orkestri saatel. Peale muu esitas orkester neli nimekamat Griegi heliteost. Arvustused head.

1934. a. 9. veebruaril võtab koor osa Miina Hermannini 70 a. sünnipäeva puhul Vanemuises ühendkooride kontserdist.

24. veebruaril 1934. a. esineb koor kontserdiga Vanemuise seltsilt korraldatud kontsert-ballil.

26. veebruaril esineb koor ühes teiste kooridega Vanemuises Eesti Vaimse kultuuri-päevade peol.

19. märtsil esineb koor Vanemuises prof. J. Aaviku 50 a. sünnipäevakontserdil ühes teiste kooridega.

10. mail korraldatakse kontsert Pala rahvamajas. Solistidena esinevad pr. L. Tubin ja O. Tiido. Osavõtt rohke.

16. mail korraldab VMO Vanemuises sümfooniakontserdi vene helilooja Tšaikovski teoseist.

3. juunil võtab koor osa Tartumaa 2. vaimulikust laulupeost.

31. oktoobril, Usupuhastamise-pühal, korraldab VMO Vanemuises sümfooniakontserdi päevakohase kavaga.

25. novembril, Surnutepühal, korraldab VMO Vanemuises sümfooniakontserdi Schuberti, Beethoveni, Liszti, R. Straussi ja J. Brahmsi helitöid. Segakoor esitab J. Brahmsi Requiemi II osa orkestri saatel. Juhatavad J. Simm ja Ed. Tubin.

31. detsembril Vanemuise seltsilt korraldatud „Vana-aasta õhtul“ esineb koor mitme lauluga.

1935. a. 13. jaanuaril möödub heliloojal A. Lätel 75. aastat. Sel puhul korraldatakse VMO eestvõttel Vanemuises kontsertaktus. Kutsutakse kokku Tartu nimekamate kooride esindajad 14. novembriks pidukava koostamisele ja eeltööde tegemiseks. Kontserdil esinevad J. Simmi juhatusel Vanemuise orkester, Tartu Naislauluselts J. Tamvergi juhatusel, Tartu Meeslaulu Selts Ed. Tubina juhatusel ja ühendatud VMO, Tartu Helikunsti Seltsi ja eelnimetatud koorid.

VMO segakoor 11. III 1936. a. kontserdil

17. veebruaril võtab koor osa Hans Kanni mälestuseks Peetri kirikus korraldatud kontsert-jumalateenistusest.

31. märtsil esitab koor solistide T. Krooni (sopran) ja K. Põlde (bass-bariton) kaastegevusel Ülikooli kirikus J. Brahmsi Requiemi. Ettekannet saatsid orelil organist E. Kiris ja Vanemuise orkester. Sama heliteos tuleb kordamisele suurel reedel, 19. aprillil 1935. a. Peetri kirikus. Tegelased endised.

24. mail korraldab VMO segakoor Vanemuises segaeeskavaga kontserdi. Peale segakoori esinevad Vanemuise täiendatud sümfooniaorkester, solistid prl. T. Kroon ja H. Aren, härra H. Nau. Lõpuks ball ja loterii-allegri.

30. juunil ja 1. septembril võtab koor osa Tartumaa laulupeost, 6. ja 7. juulil Pärnumaa laulupeost.

Alatakse ettevalmistamistööd Vanemuise 70 a. juubeliks ja võetakse kavva A. Kapi kantaat „Päikesele“, millega esineb segakoor pidulikult aktusel 6. oktoobril J. Simmi juhatusel. Solist H. Uuli.

Juhatus 18. septembri koosolekul teatab esimees, et ajapuudusel on lahkunud senine koorijuht Ed. Tubin. Koori asub ajutiselt juhatama J. Simm. Kuna ka härra Simmil puudub võimalus koori juhatamiseks, kutsub juhatus 4. novembril koorijuhiks helilooja Rich. Ritsingu.

Kuna R. Ritsing õppetstarbel sõidab üheks kuuks välismaale, jääb 1935. a. sügisene kontsert ära.

1936. a. esineb koor Eesti Vabariigi 18. aastapäeva rahvaaktusel Vanemuises 24. veebruaril.

11. märtsil on Vanemuises eesti helitööde kontsert. Solist M. Taras (tenor), klaverisaade L. Milk.

4. aprillil esineb VMO segakoor Ülikooli kirikus leerilaste õnnistamisel ja 1. ülcstõusmisepühäl 12. aprillil sealsamas kontsert-jumalateenistusel.

21. mail korraldab VMO segakoor Võnnu kirikus kontsert-jumalateenistuse ja samal õhtul Rāpina seltsimajas kontserdi eesti helitöist. Solistid pr. O. Tiido ja härra A. Niitof.

VMO segakoor 12. XI 1937 kontserdil

5. juulil võtab koor osa ELL Tartumaa osakonnalt Elvas korraldatud laulupäevast.

26. juulil osavõtt Petseri vaimulikust laulupäevast ja kontsert Petseri Kaitsemaleva saalis.

21. novembril esineti Vanemuise 30 a. juubeliaktusel.

11. detsembril korraldatakse Vanemuises kontsert soome helitöist. Peale à capella laulude esitas koor solistide ja orkestri kaastegevusel Otto Kotilaise kantaadi „Väinola rahvas“. Solistid prl. E. Maasik (sopran) ja A. Niitof (bariton). Osavõtt suur.

A. Niitoffi Tartust lahkudes asub koori hääleseadet korraldama koorijuht R. Ritsing.

1937. a. 7. jaanuaril esineb koor Vanemuises kirjanik O. Lutsu 50 a. sünnipäeva juubeliaktusel.

24. veebruaril Vanemuises Eesti Vabariigi 19. aastapäeva aktusel esineb koor mõne lauluga.

14. aprillil on Vanemuises eesti heliloojate teoseist kontsert. Solistid R. Jöks (tenor), klaverisaade L. Milkilt. Osavõtt suur.

2. nelipühäl 17. mail Põlva kirikus kontsert-jumalateenistus ja samal õhtul Põlva seltsimajas eesti heliloojate teoseist kontsert. Solist pr. Kopli-Viegandt, orelil pr. Lambert.

4. juulil osavõtt ELL Tartumaa osakonnalt Alatskivil korraldatud laulupäevast.

8. augustil K. L. Mäksa patareilt korraldatud aastapäeval kontsert. Solist pr. O. Tiido.

31. oktoobril esinemine Vanemuise uue teatrihoone ümberehitatud ruumide avamise aktusel.

2. novembril esinetud Vanemuise kontsertsaalis avakontserdil, millise korraldas Vanemuise selts.

12. novembril korraldab VMO Vanemuise kontsertsaalis eesti heliloojate teoseist kontserdi. Solist pr. Olly Tallmeister, klaverisaade L. Milk.

Peale selle esines koor kahel korral raadios J. Simmi juhatusel XI üldlauupeo laulude demonstreerimisel.

1938. a. 2. veebruaril esines koor Vanemuises kirjanik A. H. Tammsaare 60 a. juubeliaktusel.

24. veebruaril esineti Eesti Vabariigi 20. aastapäeva aktusel saksa teatris.

* * *

Nagu selgub eeltoodust on VMO tegevus olnud küllaldaselt edukas. Kogu VMO tegevusaja kestel on esinetud 213 korda. Võib-olla, on esinemisi olnud enam, aga puuduliku arvestamise pärast I ajajärgul on osutunud kindlaks teha vaid 152 esinemist, kuna II ajajärgul kuue ja poole aasta vältel on olnud esinemisi 61. On kantud ette (sulgudes II ajajärgu arvud) 12 (2) kantaati 30 kontserdil, 1 ooper 3 kontserdil, 10(2) oratooriumi 21 kontserdil, 20(7) sümfooniakontserti, kus tuli kooril kaasa laulda, 17(8) vaimulikku kontserti, 44(13) ilmalikku kontserti, esinetud mitmesuguseil aktusil, peo- ja mälestuspäevadel 76(28) korda.

See töö on leidnud täit tunnustust niihästi publikult kui ka arvustajailt. Suurimaks tegevuse takistajaks on olnud, nagu see oli ka varem aegadel, harjutusruumide puudus. Vanemuisel pole anda ulualust suurele 90-liikmelisele koorile. Loodame, et selleks avaneb võimalus uue teatrihoone püstitamisel. Tuleb otsida ruume mujalt. Suurt vastutulelikkust selleks on osutanud Tartu Tütarlaste gümnaasiumi direktorid J. Roos ja J. Adamson, kes võimaldanud ja võimaldavad selleks kasutada kooli ruume. Olgu siinkohal avaldatud neile VMO suurim tänu.

Vanemuise seltsil pole olnud viimaseil aastail võimalust anda VMO-le toetust suuremate ürituste teostamiseks, — on antud vaid saal tasuta kasutamiseks aastas kahel korral — ka selle eest südamlük tänu.

Kui avanevad paremad võimalused, siis on kindel, et ka Vanemuise selts toetab VMO-d sel määral, et osutub võimalikuks kanda ette suuremaid teoseid, nagu tehti varemalt suure sümfooniaorkestri toetusel.

Siin kohal lubatagu avaldada tänu neile kaastööliste-lauljaile, kes on aastate vältel ennastalgavalt töötanud kaasa VMO segakooris. Olgu nad teadlikud selles, et oma kaastöega on nemad aidanud tõsta muusikakultuuri, hoolimata sellest, et mehhaniseeritud muusika püüab saavutada võitu koori- ja sümfooniamuusika üle. —

(Koostatud Vanemuise ja Kultuur-ajaloolisest arhiivist ning „Postimehest“ kogutud andmeil).

PILK VANEMUISE TEATRI TEGEVUSSE TEATRIHOOAJA TEISEL POOLEL

A. R.

Käesoleva ajakirja eelmises numbris ilmus dir. O. Aloe sulest pikem ülevaade Vanemuise teatri tegevusest 1936./37. terve ning käesoleva hooaja esimese poole kohta, vihjates lõpuks teatri uutele kavatsustele ja väljavaadetele uues teatrihoones, mille valmimist on loota käesoleva aasta sügiseks.

Alljärgnevad read annavad lühida ülevaate sellest, mida teater on teinud paari viimase kuu jooksul, alates 1. jaan. 1938. a.

Kui aastate vahetusel pöörduti dir. O. Aloē poole küsimusega: „Kuidas võtab näitlejaspere vastu vastse aasta“, siis, vaatamata sellele, et teatri tegelik uus aasta ei alga mitte kalendriaastaga, vaid

R. Blaumanni laulumängu „Rätsepääd Silamatsil“ tegelasi:
L. Tubin, A. Tannemets, L. Laoniidu

harilikult augustis, võis nii Vanemuise teatri juhtijas- kui ka tegelaskond vastata, et ta astub üle uueaasta läve täieliku rahuldustundega tehtud töö ja saavutuste kohta ja veel paremate lootustega tulevikku — hooaja teise poole. Siinjuures ei saa muidugi märkimata jätta, et pole jõutud küll selleni, mida teater peaks saavutama normaalseis töötamisvõimalustes, võttes aga arvesse neid piiratud võimalusi, millistes teater algas uut hooaega, ja seda pessimismi, mida võis sisendada teatrirahvasse teadmine, et teatrietendused Saksa teatri ruumes ei leia vajalikku osavõttu, siis võib neid saavutusi lugeda tõesti suursaavutusteks, kuna nad ületavad isegi varemaid hooaegu. 130 etenduse ja 20 000 krooni tulude kõrval tuleb eriti välja tõsta ligi 35 000 teatrikülastajat. Ja et ka repertuaari valikut tuleb õnnestunuks lugeda, siis peab ühtuma teatrirahva rahuldustundega tehtud töö kohta ning soovima, et nende lootused edaspidigi täituks.

Jaanuari- ja veebruarikuu igatahes näitavad, et väljavaated selleks on ülihead. Heites pilgu arvulisele ülevaatele näeme kõikjal tõusu. Jaanuarikuu etenduste arv küündib 34-ni, mida külastas 10 759 vaatlejat ning milline arv on tublisti suurem eelmiste kuude etenduste külastajate arvust. Veebruar annab aga teatrietenduste külastajate arvult juba rekordi 12 165 osavõtjaga, kusjuures etenduste arv on jäänud püsima jaanuari tasemele. Vastavalt külastajate arvule on näidanud tõusu ka etenduste tulud.

Võib arvata, et peale hea kuuldavuse Saksa teatris ja õnnestunud repertuaari on aidanud kontakti luua teatri ja publiku vahel ajakirjandus, mis Vanemuise ettevõtteisse on suhtunud õiglaselt ja heatahtlikult. Ma ei mõtle siin mitte arvustusi, kuid ka need tunduvad

G. Zabolska „Moraalne proua“ (õpperühma ettekandel):
M. Peerna, H. Sarap, L. Vasar, A. Tilk

üsna objektiivseina ja jagavad teatrikülastajatega enam-vähem ühiseid seisukohti.

Jaauuaris esietendusele tulnud läti kirjaniku R. Blaumann'i laulmäng, mille lavastas K. Aluoja ja millele läti rahvaviiside aineil lõi muusika Vanemuise teenel. dirigent Juhan Simm, on käesoleva hooaja sõnalavastuste sarjas menukamaks ettekandeks, mille peaaegu kõik etendused on võidud mängida täiesti väljamüüdnud majale. Arvustus selle tüki kohta ei olnud küll vastav ettekande menule, kuid siiski oldi sellega üldiselt rahul: oli enam kiitust kui rahulolematust ja laitud ei olnud üldse. Ja nagu hiljem võisime lugeda esietendusel olnud läti näitejuhi hr. Kvepsi kirjutusest „Briva Zemes“, oli temagi arvamine „Rätsepad Sillamatsil“ kohta ülistav. Kui ta märkis, et ta paari esimese pildi järele ei tundnud ära tükki, kus ta ise üle 200 korra kaasa on mänginud, siis ei olnud see mitte halvasti mõeldud, vaid lugupeetud näitejuht tahtis siin sellega tõsta välja meie näitejuhi loomisvõimet, kes „Rätsepad Sillamatsil“ lavale seadmisega on kasutanud uusi ideid ja neid niivõrd asjatundlikult, et Vanemuine pälvib tõsist kiitust.

Teise uuslavastusena jaanuaris pakuti teatripublikule teatri õpperühma ettekandel G. Zapolska „Moraalne proua“, mille esietendus oli 26. jaanuaril. See etendus oli mõeldud enam õpperühma töö demonstreerimisena kui teatrietendusena ja sellekohaselt informeeriti ka teatripublikut. Seetõttu oli osavõtt esietendusest alla keskmise. Arvustajate perspektiivist vaadatuna oli aga ettekanne küllalt küps, nii et selle vaatamist oleks võinud soovitada ka laiemale ringkonnale. Sama teos tulevat lähemal ajal kordamisele sama õpperühma teises koosseisus.

Seega Vanemuine andis jaanuaris 2 uuslavastust, millistele veebruaris lisandus Franz Lehar'i operett „Giuditta“. See oli ühtlasi ka teiseks muusikaliseks uuslavastuseks Vanemuises käesoleval hoo-

*F. Lehari operett „Giuditta“: R. Alari (Octavio),
E. Maasik (Giuditta)*

ajal. Teatavasti esimene oli operett „Viimne valss“, esietendusega novembris.

Nimetades „Giuditta“t“ suuroperetiks, teen seda põhjendusega, et see muusikaline lavastus on täiesti erinev tavalistest operetidest. Esmajoones muidugi muusikaliselt, mis üldiselt on lähem ooperile kui operetile.

Sellest seisukohast väljusid ka arvustajad, kes oma jaotuses läksid isegi nii kaugele, et ühed pildid ettekandest nimetasid ooperlikeks, teised operetlikeks. Ooperliku värvingu annab sellele operetile ka kurb lõpp, kuna aga tavalised operetid lõpevad nõ. „happy-endiga“. Et teater selle ettekande kallal tõsist tööd oli teinud ja et see ka palju majanduslikku kulu oli nõudnud, võisime veenduda Giuditta etendustel. Seda tööd hindab omakorda publik ning kviteerib seda rohke küllastamisega.

Seega veebruaris anti küll üks ainsam uuslavastus, kuid sealjuures mängiti varemaid tükke väga hea menuga, kus esikohale pää-

OOOPER „FAUSTI“ TEGELASI

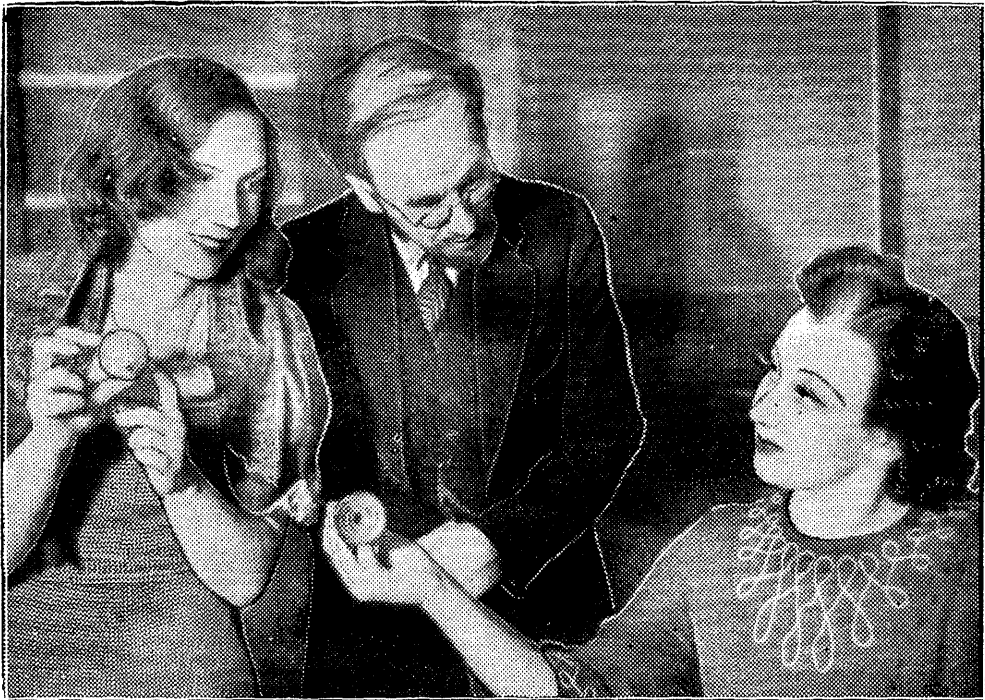
sesid nõ. raugemata menuga operett „Rohelisel aasal“ ja värskematest lavastustest eelpool nimetatud „Rätsepad Sillamatsil“. Märkimisväärne on ka see, et viimasel ajal külastatakse hästi ka varemaid lavastusi. „Öitsev meri“, millega Vanemuine avas oma käesoleva teatrihooaja, ja mille etenduste külastajate arv alguses keskmiselt 100 inimese ümber kõikus, on nüüd sama tüki keskmine vaatajate arv 300 ümber.

See on kujukam näide, kuivõrd palju on aidanud kaasa teatri menukusele parem teatrisaal. Ühtlasi sellega peaks olema tühistatud ka väide, et Tartu rahvas ei tunne teatri vastu huvi, või et ta käib vaatamas ainult operette ja sedagi väga tagasihoidlikult. Tartu teatripublik oskab hinnata ka sõnalavastusi ja (mõni aasta tagasi oleks see väide kõlanud absurdseks) isegi ooperit, sest „Fausti“, mille esietendus oli 1. märtsil, sinised etendused on enamikus olnud välja müüdnud.

Siinjuures ei saa aga siiski teatripublikust mööda minna teda küsimata: Miks Teie ei käi vaatamas „Inimesed jäl“ etendusi? Kui ka sellele küsimusele vastuse leiaks, siis võiksite veelgi kindlamini öelda, et tartlased on teatriarmastajad ja et nad peavad kalliks oma kodulinna teatrisaavutusi.

Lisaks senistele lavastustele andis teater teisip., 22. skp. ungarlase D. von Kosztolanyi näidendi „Anna Edes“ esietenduse, kus enamik osakandjast on naistegelased. Publikut oli esietendusel hõredalt, kuid kontakt lava ja saali vahel oli hea.

Sellega oleks siis märgitud seda, mida Vanemuise teater on tei-

D. von Kosztolany'i „Anna Edes“. Paremalt: Anna Edes (Lilli Laoniidu), Markowics (A. Piller) ja Angela (Linda Tubin)

nud siiani. Edasi vaatame, mida ta käesoleval hooajal veel tahab teha, kuna hooaeg hakkab varsti lõpule jõudma. Teatri töökavaga tutvunedes näeme aga, et Vanemuine uute lavastuste andmisega ka kevadelgi kitsimaks ei muutu. On päris kindel, et juba 29. märtsil näeme Luts-Särevi „Kevade“ esietendust. „Kevade“ tuleb lavale J. Kulli näitejuhtimisel ja Tootsi osa mängib A. Mering. Julgen loota, et saame torelda Tootsi.

Aprillis toob teater lavale kevadekohase Dodie Smithi „Esimene kevadpäev“, millele järgneksid jõudumööda F. Molnari „Õnnehaldjas“, M. Zikertsi „Mülkasoo“ ja F. Karlsoni „Seesam“.

Peale „Kevade“ väljatulekut võetakse töösse J. Kallaku lastetükk „Soovisõrmus“ A. Kiissi muusikaga.

Veel enne hooaja lõppu on oodata ka teatri õpperühmalt uut esietendust, milleks seekord on välja valitud Vegneri 3-vaatuslik komöödia „Tütarlaps Irene“.

Viimaseil kevadeil on Vanemuine korraldanud suuremaid ringreise, kuid nagu nüüd kuulda, pole teatri juhtkonnal veel selle kohta kindlat otsust langetatud, kas teater korraldab ka käesoleval kevadel ülemaalsed ringreisid, või suurejoonelised vabaõhtuetendused Tartus ja teistes Lõuna-Eesti linnades. Võib arvata, et siin ühe või teise otsuse tegemisel mõju avaldab asjaolu, millises ulatuses teatril tuleb täita Võidupüha pühitsemise programm.

L. NEUMANN

VMO segakoori juht ja hääleseadja
1911. a.

HÄÄLE-KULTUUR ÜHTLUSTATUD KOORILAULU ALUSENA

(L. Neuman'i referaadist, peetud 28. detš. 1928. a. instruktorite koosolekul.)

Isiklistes kogemustes, mis koorijuhatamise kui ka osalt lauluõpetamise alal kogutud, tahaksin eelolevaga lühidalt jutustada neist, mis mul kogutud on viimase 3¹/₂ aasta jooksul koorijuhatamise alal. See viimane töötamisviis on hoopis teistel alustel ja täiesti lahkuminev endisest käsitlemisest, olgugi, et aastate praktika endisel töötamisel märksa suurem on olnud.

Tuleks küsida, mis sundis teissugust töötamisviisi otsima? Kõigepealt: koori intonatsioon, mis ei rahuldanud. On huvitav vahemärkusena öelda, et alles hiljuti tuntud Tallinna arvustaja sõbralikku tähelepanu juhtis ühe Tallinna koori kontserdi puhul, tema arvates, „väikesele, kõrvalisele nähtusele“, nimelt, et koor mõnikord mitte samas helitõus ei lõpetavat, milles algavat!

Kui arvustajad seda „väikeseks, kõrvaliseks nähtuseks“ peavad, siis peab see küll tähendama, et sarnase intonatsiooniga harjutatud on, et teda harilikuks nähtuseks on hakatud meie koorilaulus pidama, ühtlasi vabandavaks.

Arvan, et kõrgete teenetega ja kogemustega koorijuht prof. Heikki Klemetti teile siin ses küsimuses rohkesti on rääkinud, ja minul ainult kahetseda tuleb, et ei saanud neist isiklikult osa võtta, kuid siiski lubaksin endale ühe abinõu päälle erilist tähelepanu juhtida, mis on andnud häid tagajärgi mitte üksi intonatsioonis, vaid selles, mis meie tänane otsekohene teema on, hääle rühmade kui ka koori ühtesulavus. Ja veelgi rohkem: on aluseks ka korralikule ja ühtlasele hääldamisele.

See abinõu ise on puht hääle-kultuuri küsimus, teiste sõnadega: et hääd intonatsiooni, hääle rühmade ühtesulavust ja koori instrumendi paenduvust saavutada, ei tohi meie, koorijuhid, meile antud koorilauljaid mitte üksi nende antud loodushäältega võtta, vaid peame neid teatava algnõude, algmõõdupuu järele ühtlustama. Nii siis ei pea meie mitte üksi oma koori, vaid iga oma koorilauljat, iga koorilaulja häält tundma õppima.

Kuid siinjuures peame meie ühe võimise omandama, mis ühine arstiga: olla kõige pealt diagnost, tähendab kõige pealt ära tundma, ära määrama üksiku oma koorilaulja haigust, viga hääle tarvitamises kui ka hääldamises.

See ülesanne viib meid vokaal-dirigendi kuulmise küsimuse juurde. Kas jätkub temale harilikult musikaalsest kuulmisest, mille ideaalina mõned absoluutset kuulmist peavad.

Olgu kohe öeldud: nõnda nimetatud absoluutne kuulmine aitab koorijuhti äärmiselt vähe. Ka siis, kus tema alati ilmeksimata tooni kõrguse äramääramiseks peaks olema, on temal ikkagi ainult kvantitatiivne kuulmine, see on, mis hääle kõrgust ära määrab, mitte veel aga kvalitatiivne kuulmine, mis määrab ära hääle kõlalise väärtuse, kõlalise kuju, kõlalise ilu, kõlalise asendi hääles.

Seni kui me sellele küljele erilist rõhku ei pane nii enese kui oma lauljate juures, on meil õige raske saavutada kooris ühtesulavust nii üksikuis erirühmis kui ka terves kooris. Veel rohkem: kui sagedasti oleme kuulnud, et absoluutse kuulmisega koorijuhid siiski kuulma peavad, kui äärmiselt eba puhtalt nende oma koorid laulavad.

Nüüd tuleme siis ka küsimuse juurde, et orkestri ja koori juht kaks hoopis iselaadi dirigenti on. Ja et väga ekslik on võhikute hulgas tihti kuulnud arvamine, et laulukoor mitte nii hääd kuulmist ei nõua juhilt nagu orkester, sest et kooris ju harilikult ainult „neli häält tarvis kuulata“.

Kui me tahame ühtlustamise ideaalile natukenegi lähemale tulla, siis ei ole meil mitte nelja häälerühmaga tegemist, vaid meil on tegemist niimitme häälega kui mitu lauljat meie kooris on.

Nende iga üksiku häält peame meie tundma ja kuulma. Peame kuulma iga üksiku häälele omaseid vigu ja viimaseid kõrvaldama ja ühisele hääle kõla tüübile lähemale viima, kui tahame oma koori tõesti tagajärejerikkalt ühtlustada.

Aga, minu härrad, kas ei kõla see kõik, nagu mõne radikaalse, kuid eluvõõra erakonna nõudmised, mis ilusad paberil lugeda, kuid mis osutuvad kättesaamatuks, kui minnakse neid elus teostama?! Kui ideaal, kuid kättesaamatu ideaal?!

Eriti hästi

***varustab majaprouat
tarvilikkude***

vürtsidega,

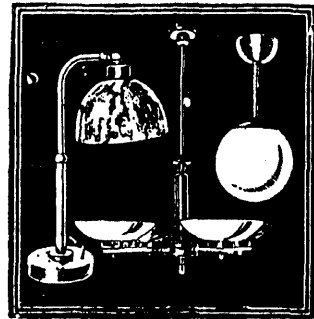
***hea ja värske
pähkliõliga,***

***küürimis- ja
pesemisvahenditega***

E. GÜNTHER

Tartu, Kaubahoov 26

Tallinn. Viljandi. Pärnu.

Elektrotehnika-äri ja -tööstus

„Jõud & Valgus“

Tartus, Rüütli t. 11 Telef. 4-48

valmistab moodsaid ja maitsekaid
elektri lae- ja seinarmatuure,
laua- ja öölaualampe

Äri ladu esitab rikkaliku valiku

Sest kõigepealt: kust võtame meie tarvilise aja, nii lauljad kui juhid, et kõigi oma koorilauljate kallal niisugust detailset tööd teha?

Ja tõesti: see küsimus on mõtlemapanev küllalt; pealegi kus osa lauljaid ei taha palju oma hääle kallal mõelda ega nokitseda, vaid laulab parima meelega „nagu nokk kasvud“. Kuid siiski: on võimalik lauljaid ka häälekultuuri küsimustes huvitada, ja kui nähtavale tulevad tagajärjed kooris kui ka omas laulmises, siis on edaspidine töötamine kindlustatud.

Mida tuleks siis lauljatega ette võtta, et saavutada koori ühtesulavust? Missugused peaksid olema sellele eelkävad harjutused, eeltööd?

Tuleb hoiatada üleliigse teadusliku tarkusega tulemisega ja igasugu füsioloogiliste ja hääleanatoomia küsimustega. Soololaulu pedagoogile ja kunstlauljale ei tee need õigel ajal ja õigel moodsul tarvitatusena, mitte kahju, kuigi ka siin laulmine, samuti laulmise õpetus ikkagi kunst on ja mitte teadus.

Koorilauljate juures tuleb nende küsimustega veel tagasihoidlikum olla. Kuid siiski, praktiliselt peab küll ka koorilaulja niipalju teadma, et tema teisiti ja paremini oma häält hakkaks tarvitama, kui ta näiteks sügava hingamise omandab.

Et oma sügavat hingamist forsseerimata ja pingutatuna harjutama peab. Et laulmine ise muud ei ole kui kõlav väljahingamine, kuid et sealjuures üksiku heli kvaliteet ja kandvus seda rohkem võidab, mida vähesema õhu kvantumiga hääle sünnib. Nii et õhku suust mitte välja paisata, välja tõugata ei tule, vaid nagu õhurüüpmise ettekujutuse abil õhku võimalikult tagasi hoidma peab, ohjastama laulmise ajal, mille abil ka pikemaid fraase ühe hingamisega saavutatakse.

Sealjuures on aga tähtis, et sügav hingamine sünniks kooskõlas hääle resonaatorite õieti tarvitamisega. See ongi peaküsimus. Tartus õpetas laulu omal ajal Venemaalt emigreerunud arst; tema õpilased mõistsid kõik õieti hingata, kuid ei mõistnud õiget tooni anda, sest et nad õiget hingamist mitte ära kasutada ei osanud laulus, häälele mitte õiget tugi punkti ega õiget hääle sündi leida. Need on aga olulised küsimused hääle kultuuris, aga ühtlasi ka punktid, kus laulpedagoogid kõige rohkem patustavad.

Koorijuhid, kes ei ole oma erihariduse poolest mitte lauljad, teeksid muidugi hästi, kui leiaksid, näiteks suvevaheajal, aega nende küsimustega natuke ligemalt praktilikas tutvuneda. Nad võivad oma koorilauljatele ja koorilaulule neis küsimusis tuntavat kasu tuua, kus nad siis järgmisi peanõudeid silmas peavad:

1) oma koori võimalikult palju pianos laulda lasevad, kuid tingimata kõlavas, tähendab vähese õhuga sünnitatud resonaatoritesse juhitud pianos;

2) võimalikult loobuksid täishäälega laulude õppimisest, vaid ka seda samas pianos toimiks;

3) kõrgeid noote harjutaks naistega peahääles, meestega tagasihoidud õhuga falsetis, teiste sõnadega, mitte ei lubaks üleval rinnahäälega karjuda;

4) loobuksid hääleharjutusi alguses tgemast palju kiidetud häälikul „a“.

Kõik praegu nimetatud nõuded oleksid tarvilikeks eeltingimuseks häälerühmade ja koori ühtesulavuseks.

Küsime nüüd kõigepealt, mispärast siis pianos? On ju õige levinud arvamine, ja isegi mõnes lauluõpetuses toonitatud, nagu tuleks forte enne, nagu oleks forte kergem saavutada, kui piano, mis tähendaks alles viimast tippu, lõplikku viimistlemist. — Sellel seisukohal on niipalju õigust, et forte siis pianost kergem on, kui häälesünnitamine valesti toimub, kui üleliigsed musklija kurgupigistused ei anna pianole võimalust vabaks voolamiseks ja selle „ära lõikavad“, selle asemel, et kandvalt heliseda lasta.

Hoopis ümberpöörduvalt on lugu sügavale hingamisele baseeruva heli juures. Seda on alguses just kergem pianos vabalt sünnitada, kuna hääle jõud siin kasvab paralleelselt õige hingamise muskulatuuri võime kasvamisega.

Mis aga äärmiselt tähtis on piano harjutamise juures, on seega ühenduses olev eelpool nimetatud lauljate kõrva ja kuulmise arendamine. Sest just pianos kuuleb ja tunneb laulja kõiki kõrvalisi ja vale pingutusi helis ja oma hääleaparaadi muskulatuuris palju selgemini kui forte laulmises, kus tehakse eriti alguses üleliigseid ja otse häälele kahjulikke pingutusi, ilma et

neist küllalt teadlikud ollakse. Kui edasi soovitasime ka uut laulu pianos harjutada, siis järgneb juba eelöeldust nende harjutuste tähtsus hääle arendamises, sest just siin pannakse ühtlasi aluskoori ja tema üksikute rühmade ühtlustamises, kuna ka kooslaulus iga ebaühtlus pianos palju tundlikum on kui fortes. Mis aga peaasi: hingamisele baseeruva pianoga harjutatakse hääle paenduvust, pehmust ja liikuvust, ilusat seotud, helisevat liini ehk kantileeni, mis on teatavasti ilusa laulu esimene nõue. Enne kui kõrgete nootide poole pöörduda, paar sõna selle kohta, miks oleks soovitav „a“ kui hääleharjutuse vokaalist loobuda.

Sellega ühenduses on olnud ka harilik nõue: hästi suu avada! Kahe sõrmevahe laiune avaus! Ka see nõue on harjutuste algu sees ekslik. Kui meie enestele meelde tuletame, mis alguses sai öeldud, et üksik heli olgu sünnitatud võimalikult vähese õhukvantumiga, siis viib meid juba puht loogiline mõtlemine ja järelduse tegemine sinna, et vokaal „a“ kui ka hästi avatud suu ennem kaasa aitavad kui takistavad ülearust õhku välja voolamast. Kõlav hääle aga ei tohi mitte otse suust välja voolata, ta peab omale teed leidma, nagu takistuste läbi, et aga seega kuulajale just vabalt kõlada. Need nn. takistused ei ole muud, kui suust kõrgemal leiduvate ninakoopa ja pääresonaatorite äratarvitamine. Nagu viiulil on keeled hääle sünnitajad ja puust kere kõla andja, nii on ka inimese juures häälepaelad ainult häälesünnitajad, kuid kõla andjad peas ja ka rinnas peituvad resonaatorruumid. Eriti pea resonaatorid on koolitamata hääles ära kasutamata jäetud, ja siin tulebki ka koorilaulja natuke, kuid ettevaatlikult järele aidata. Kui aga selle sihi saavutamiseks soovitame „a“-st loobuda, milline oleks siis soovitatav häälik?!

Meie inimeste häälele sobib siin algusvokaaliks enamasti „o“ või „u“. Kuid kinnine „o“, nagu sõnas „loor“ või „noor“, ja mitte lahtine, nagu sõnas „lori“ või „nori“. Ütlen „meie“ inimestele, sest üksikuil rahvustel on oma hääle värvid, oma hääle iseäraldused ja ka omad vead. Vist peitub selleski osalt põhjus, miks meie noortel lauljail Itaalias õppimine enamasti on ebaõnnestunud, kuigi nad vast õpetajate juures õppisid, kes väga head õpetajad on olnud ja on — itaallastele.

Nii siis ühte teatavat, kindlat vormi, ühist kõlakuju teataval häälikul kõigile oma koorilauljatele nõudes, ligineme seega juba iseenesest koori ühtlustamisele ja ühtsusele. Kuid senini siis ka ainult sellel ühel või paaril vokaalil. Kuid alguspunkt on antud; ja kui see leitud, siis on antud ka alus ja lähtekoht kõigile teistele häälikutele, neid lähendades ja kõlaliseltsel grupeerides sellele algvokaalile, millega juba teatav kõlavus saavutatud. Muidugi on saavutused seda suuremad, mida pikemat aega võimalust alusvokaalil süstemaatilisi harjutusi teha, nii et kõlaline alus, vundament ikka tugevamaks läheb.

Vast nõuab veel natuke selgitust, mis pärast just „o“ või „u“ eelistamist leiab „a“ ees nii hääle kultiveerimises kui ka koori ühtlustamises.

Ta koondab hääle üles — pea ja ninakoopa resonaatoritesse, kuna „a“ nagu suus laiali valgub ja isegi paljude juures kurgu peale lasub. Just vähenenud suuavaus lubab kergemini õhku kokkuhoidlikult tarvitada. Kõrisõlm võtab kergemini tarvilise sügavama ja ühtlasi rahuliku seisangu. Kuid on ka juhtumeid, kus „u“-ga raske alustada, näiteks hääle juures, millel kalduvus kurku nagu kinni nõorida — siin peab väga peenelt kõrvaga jälgima, et vähese suu avause juures ka mitte kurku kinni ei surutaks. Veel on, eriti mõnel bassil, viisiks häält suu tagumisse ossa juhtida, mis väliselt õõnsas, tuhmis kõlas avaldub; neid hääli tuleb just „i“ või kinnise „e“-ga heledamaks teha ja enne rohkem suu esiosa juhtida. Üldse on paljude meeshääle juures kasulik „i“ või „ü“-ga harjutama hakata. Mis puutub nüüd kõrgetesse nootidesse, siis on see küsimus eriti raske; veel raskem aga seletustega, olgu see kirjas või suuliselt, siin palju kasutuna. Kuid meie suure tenorite puudumise juures tuleb katsuda neid hääli arendada, välja minnes falssetist, kuid, mis peaasi, ka siin tagasihoidud, vähese õhu tarvitamisega.

Kuna eriti noorte hääletega moodustatud koorides tenorite küsimus otse trööstitu paistis olevat, mis avaldus eriti teravalt meie üliõpilaste koorides, kus eriti tenorite paendumatuse ja alalise vajumise ning eba puhta intonatsiooni tagajärjel kuigi mõistlik laul otse võimatu paistis olevat, muutus seisukord täiesti, kui eelpoolnimetatud viisil akadeemilises meeskooris nelja aasta eest tööd

alustati. Kolme aasta jooksul ei olnud mitte ükski repertuaar üle neljakümne numbri tõusnud, vaid, mis peaasi, intonatsiooni raskused kadusid, isegi väsitavatel ringreisidel; häälte vastupanu lubas kaks kontserti päevas anda, olles hääled kuni viimse lauluni intonatsioonipuhtad, värsked ja paenduvad — ja ulatusküsimus ei sünnitanud enam raskusi. Häälte ühtesulavust ja ühtlasi diktsiooni selgust ei olnud võimalik mul varem ka hea materjaliga segakoorides kaugeltki mitte sel määral saavutada, õieti ei tuleks võrdlusena kõne alla, niivõrra suur oli vahe resultaates, mis oli võimalik saavutada välja minnes eelpooljutustatud töötamisviisist iga üksiku koori liikme hääle kallal, kuigi see ajapuudusel võis sündida äärmiselt piiratud määral.

Mis puutub sõnade ja silpide korraldusse, siis ei nõudnud see eelpool kirjeldatud töötamisviisi järele mingisugust erilist harjutamist, vaid oli ühtlaselt vormitud häälikute loomulik tagajärg, liites umbhäälikud kõlavatele ja kandvatele häälikutele täiesti loomulikult, nagu kõnes, ilma et umbhäälikud cleks nõudnud laulus kõige vähematki erilist käsitamist.

Küll aga nõuavad häälikud sagedasti kõnest lahkuminevat käsitamist, mille üle teoretiseerimine mitte kaugele ei viiks ja praktiliste näideteta vähe kasu annaks. Vist selgub nüüd eelpoolöeldust isegi, miks mina ei saa täna oma peale võtta „uue laulu õppeviisi“ demonstreerimist praegu jutustatud põhimõttel, kuna mul siin mitte käsitada ei ole koori, kellega neid eelharjutusi oleks tehtud, millest rääkisin. Küll aga oleks hästi mõeldav, et säärase demonstratsiooni-harjutuse lähemas tulevikus korraldada võiks koorilauljate abil, kellega ülalpool nimetatud põhimõtetel on juba tükk aega töötatud.

(Äratrükk „Muusikalehest“ nr. 2 — 1929.)

Vanemuise Muusika Osakonna liikmed:

Auliikmed:

Aleksander Läte — ühtlasi aujuhataja
 Prof. Juhan Aavik, VMO segakoori juhataja 1911.—1916. a.
 Juhan Simm, VMO segakoori juhataja 1916.—1925. a.
 Miina Härma, helilooja-koorijuht
 Prof. Artur Kapp, helilooja, Konservatooriumi õppejõud
 Karl-Eduard Sööt, kirjanik-luuletaja

Sõprusliikmed:

Eduard Tubin, VMO segakoori juhataja 1931.—1935. a.
 Ants Simm, end. VMO juhatusliige, Vanemuise seltsi esimees ja teatrijuht
 Emil Ruber, EMO esimees Verner Nerep, EMO segakoori juhataja

Sõpruskoorid:

EMO segakoor, Tallinnas
 Üliõpilassegakoor
 Akadeemiline meeskoor
 Tartu Meeslaulu Selts
 Tallinna Meeslaulu Selts

Teenelised liikmed:

Eduard Õunapuu, VMO esimees alates 1931. a., laulnud kooris 22 aastat, bass			
Richard Ritsing, VMO segakoori juhataja ja hääleseadja			
Mihkel Uik,	laulnud kooris 31 a.,	tenor	
Emilie Luksepp,	„ „	26 a.,	sopran
Ludwig Haugas,	„ „	25 a.,	tenor
Elisabet Masen,	„ „	23 a.,	alt
Salme Grünthal,	„ „	21 a.,	sopran
Adele Annus,	„ „	21 a.,	alt
Olga Moor	„ „	20 a.,	sopran
Alide Õunapuu,	„ „	15 a.,	sopran
Artur Kink,	„ „	15 a.,	bass
Leet Jaagu,	„ „	13 a.,	alt
Adele Haugas,	„ „	13 a.,	sopran
Evald Kink,	„ „	13 a.,	tenor
Karl Harandi	„ „	12 a.,	bass
Heinrich Kukk,	„ „	12 a.,	bass
Karl Hablitz,	„ „	12 a.,	bass
Hilda Pauts,	„ „	11 a.,	alt
Lisette Karulas,	„ „	11 a.,	alt
Alma Raidal,	„ „	11 a.,	alt

Tegevliikmed:

Sopranid:	Stiim, Armilda	Tenorid:
Antzov, Siina	Teppo, Härdi	Jaaniado, Albert
Birkenthal, Erika	Tiido, Oldi	Kivilo, August
Ein, Salme	Uibo, Liilia	Luha, August
Einer, Salme	Vain, Aili	Malmre, Vello
Kabin, Bertha		Nieländer, Aleksander
Kajak, Elfriede	Aldid:	Ojasoo, Evald
Klaus, Aurora	Brett, Else	Prants, Alfred
Karma, Linda	Haabjärv, Kersti	Suurmann, Voldemar
Kikas, Ellenide	Hansalu, Miralda	Tombak, Karl
Klink, Tamara	Kiiber, Aino	Vain, Jaan
Kreutzberg, Elfriede	Kukk, Magda	
Kuusik, Hilda	Lattik, Maigi	Bassid:
Kõlvet, Selma	Pöder, Tamara	Kannik, August
Luikmaa, Hilda	Rattus, Eha	Kirsipuu, Jaan
Mathiesen, Viive	Reinmann, Helene	Lomp, August
Mikk, Olga	Riisenberg, Gerta	Martinson, Osvald
Oja, Alice	Sõrra, Mathilde	Pärn, Otto
Roos, Salme	Teppan, Erika	Põkk, Karl
Sarapuu, Eugenie	Viller, Ida	Randoja, Johannes
Sarapuu, Ursula	Zion, Laine	Sullan, Gustav
Stieglitz, Lydia		

Toetajad liikmed.

Aavikson, Julie	Kangro, Gerhardt	Raukas, Alma
Aertis, Natalie	Kasak, Jaan	Roose, Ludvig
Eres, Friedrich	Klampe, Karoline	Sarapuu, Bernhard
Golubev, Aleksander	Kranich, K.	Siimo, Jaan
Hint, Artur	Luiga, Otto	Treufeldt, Boris
Horn, Julie	Moldre, Adolf	Uibopuu, Karl-Otto
Kalamces, Natalie	Prangel, Minna	Veidenbaum, Karl
Kanarik, Paul		

Tegev ja vastutav toimetaja E. Roone
O./ü. „Ilutrukk“, Tartu

Väljaandja „Vanemuise“ teater
Ilmus 26. märtsil 1938.

**Ainult suures äris
leiate vastava kauba**

Meie

jalgrataste

valik on rikkalikum Tartus

Esindame ainult häid firmasid
Tutvunege meie laoga

Võidu t. 6

K.-M.

TEATER & MUUSIKA

Raadio- ja mootorjalgrataste äri

Ajaga kaasasammuv kodanik
tellib omale rahvusliku

Suurajalehe „UUS EESTI“

TELLIMISE HINNAD:

„Uus Eesti“ 1 kuu Kr. 1.80	„Uus Eesti“ koos „Tallinna Postiga“: 1 kuu Kr. 1.95	„Uus Eesti“ koos „Põlluma- jandusega“: 3 kuud Kr. 2.—	„Uus Eesti“ koos „Tõusev Noorusega“: 8 kuud Kr. 5.25	„Uus Eesti“ koos „Põllumajandu- se“, „Tallinna Posti“ ja „Tõusev Noorusega“: 3 kuud Kr. 6.20
3 kuud „ 5.—	3 kuud Kr. 5.45	3 kuud „ 5.50	6 kuud „ 10.—	6 kuud „ 11.70
6 kuud „ 9.50	6 kuud „ 10.30	6 kuud „ 10.40	1 aasta „ 19.50	1 aasta „ 22.50
1 aasta „ 18.50	1 aasta „ 20.—	1 aasta „ 20.—		

Mujale „Uus Eesti“ Kr. 4.— kuus ja kaasanded täie hinnaga. Aadressi muutmise 25 senti. Üksiknumbri hind 7 senti.

TELLIMISI VÕTAVAD VASTU: Kõik postiasutused, „Uus Eesti“ pea-
kontor, abikontorid ja esindajad kohapeal.

Tartu tellijaile kantakse leht ilmumispäeva õhtul koju kätte.

VÕIDU 12 TARTUS
TEL. 11-70

VALMISTAN
RÕIVASTUSTÖID
DAAMIDELE
HÄRRADELE
JA
VORMIRÕIVAID

Joh. Randoja

KOLONIAALKAUPLUS

- Toitained
- Piimasaadused
- Maiustused
- Peenviinad
- Õlu

PUIESTEE 8

„RIIETUS“

OMANIK AUG. NUUSA

TARTU, ÜLIKOOI 11, TEL. 11-87.

PABERID • PAPIID
KIRJUTUSTARBED
POSTKAARDID

(pühiks ja tekstita)

ostate odavaimalt ja suuremas valikus

A. Vindi paberi- ja
tappeidiärist „Räpina“

Tartus, Uueturu 9 // Telefon 5-64

SPRENNK - LÄTE

★ patent-paispüstklaverid on oma
ehituse, kõla, ilu ja suuruse ★
poolest täiuslikumad sel alal.

LADU:

Tartus,
Rüütli 25.

Tallinnas,
Kuninga 5, Jürgensoni juures.

Oskar Heine

klaverivabrik

TARTUS, KALEVI 69, OMAS MAJAS.
KÖNETRAAT 12-98. ASUTATUD 1872

on kõige vanem spetsiaal-tööstus
selles alal Eestis, kelle

 **pianiinod ja
tiibklaverid**

- näitustel kõrgemad auhinnad on saanud soliidse töö ja võistlemata ilusa kõla eest.
- Ka edaspidiseks lipukirjaks jääb: „Töö kiitku ennast ise“.

Meie pakume suures
valikus

raadioaparaate

jalgrattaid

mootorrattaid

autosid

kirjutusmasinaid

elektritarbeid

R. HANJA & I. KITSING

Tartus, Riia 33

Tartu Linna Laenukassa Komisjonikauplus

Auriku 2, tel 105. Kauplus
on avatud kella 10—17.

Soovitab odavate hindadega õmblusmasinaid, jalgrattaid, teemasinaid, fotoaparaate ja grammofone. Peale selle kasukaide, palituid, üllikondi ja jalanõusid. Võtab müügile kõige soodsamatel komisjoni tingimustel peale eespooltähendatud asjade iga seitsi mööbleid, uusikariistu, laskeriistu, antiikasju jne. Samuti võib Laenukassasse panditud asju kaupluses müüa lasta, ilma et vaja oleks neid ennem pandist lunastada.

L. Roose trükikoda ja kauplus

Tartus, Ülikooli 13

valmistab kõiksugu trükiteid
iseäranis suures valikus

nime-
kihla-
pulma-
peo- ja
leina-

kaarte

ühes
ümbrikkudega

Alati laos:
laulatuse ja matuse laululehed
kohe pääletrükitavate nimedega.

Lilleärid F-ma Karl Vill

Tartus, Rüütli 5, Lossi 7, tel. 4-18

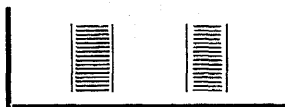
Kroonitud 1932. ja
1933. a näitustel
kuldaurahadega

Soovita-
vad
kauneid
lilli
kõigiks
sündmusiks. Lill-
leannetised iga-
sugusel kujul.
Kunstipäraseid
dekoratsioonid,
Ilupuude välja-
üürimine.

A. KANNIK'U sadulsepa- ja peennaha-tööstus

Tartus, Lao nr. 1

Käekotid,
Portfellid,
Rahataskud jne.

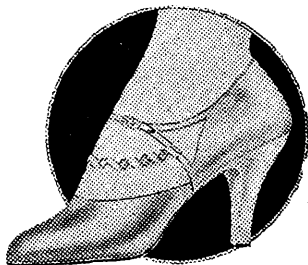
K. KONSEN

TARTUS, RIIA TÄN. 36. TELEF. 12-85.

SOOVITAB ELEGANTSEID
DAAMIDE JA HÄRRADE

JALANÕUSID

Rikkalikus valikus ja mõõdukate hindadega!

Kristalli, kelli, ehteid ja lauahõbedat

ostate kõige odavamini ikka

V. Tiido *kullasepa-ärisk, Tartu, Aleksandri 6.*
Suures valikus hästikäivaid kelli.

KULD-, HÖBEESEMETE
JA MÄRKIDE TÖÖSTUS

R. TORNIUS

TARTU, AIA T. 3, TEL. 18-66.

K. G. REINHOLD'I KAUBAMAJA

Tartus, asutatud 1904, tel. 4-70

on olnud ja jääb võistlemata odavamaks ostukohaks, kust ostate jalg- ja mootorrattad, õmblusmasinad, tasku-, käe-, laua- ja seinakellad, kuldsõrmused jne. odavamini kui mujalt. :: Jällemüüjatele soodsam ostukoht Eestis.

K. G. REINHOLD'I KAUBAMAJA, TARTU — EESTI

Peegli-, klaasi- ja silditööstus

A. LODERAUD

Tartus, Uusturg nr. 11

Telef. 5 01

Klaasi lihvimine, peegli hõbetamine, klaassepa-
töökoda. Painutatud klaas. Mööbliklaas vask-
ja tinaraamides. Opakiit-, klaas-, plekk- ja
vask-ärisildid

Mööbli lakeerimine ja kuldamine

TRÜKIKODA
„VARRAK“

TARTUS, SUURTURG 2.
TEL. 3-20.

*Valmistab maitsekalt ja
mõõdukate hindadega*

*igasuguseid
trükitöid*

*kõige lihtsamatest kõige
keerukamateni.*

*

RAAMATUKAUPLUS
KIRJUTUSTARBED

KÖITEKODA
K. HARANDI (K. HAROFF)

TARTUS, SUURTURG 12.
ASUTATUD 1920.

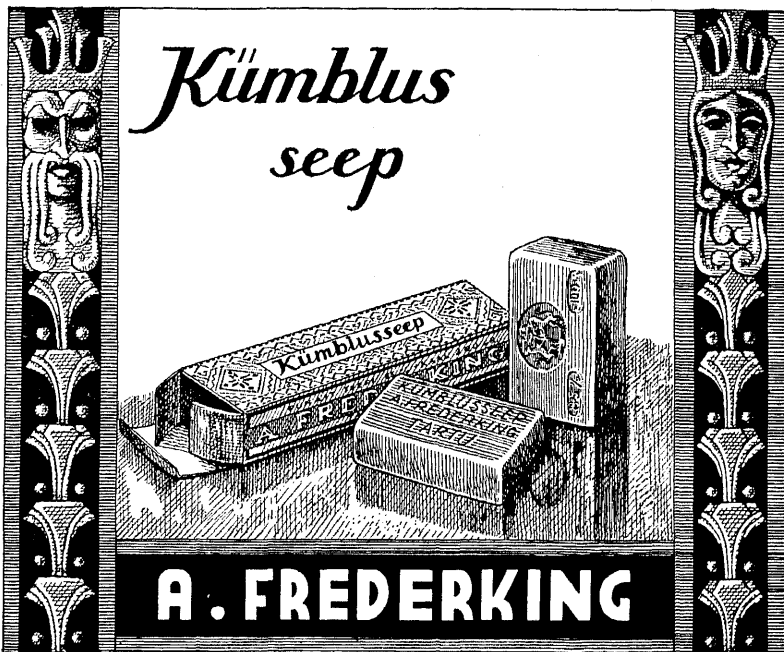
TRÜKIKODA

„TRÜKK JA KIRJASTUS“

ALEKSANDRI T. 14

Valmistab igasuguseid trükitöid korra-
likult, maitsekalt ja soodsate hindadega

Tellimised leiavad kiiret täitmist

MEISTERFOTOGRAAFID

H. RIEDEL JA H. EGGERT

ÜLIKOOI 36, TARTU

FOTO-FIRMA

A. LOMP

om. L. NEUMANN

Ülikooli tän. 3

Telefon 2-53

Valmistab kõiksugu foto-töid

TARTU LINNAPANK

Tartus, Raekojas

Telefonid 2-32 ja 11-32

Aktiva. **Ärisesis 31. detsembril 1937. a.** **Passiva.**

Kassa	79.521 81
Hoiuarved	471.526.84
Väärtpaberid	409.894 02
Väärtused	3.840 69
Diskonteeritud vekslid	3.241 308 72
Tähtajalised laenud	6.530 —
Kontokorrent laenud	965 213.06
Korrespondendid	109.640 82
Garantii deebitorid	78.584.94
Mitmesugused deebitorid	9.468 08
Vallasvara	16.824.15
Muud aktivad	21.563.88
Kokku:	5.413.917.01

Põhikapital	308.259.34
Tagavarakapital	50.476.31
Amortisatsioonikapital	11.513.13
Hoiusummad	4 675.979.54
Võlad teistes krediidi- asutistes	38.40
Korrespondendid	69.079.03
Väljaantud garantiid	78 584.94
Mitmesug. kreditorid	9.468 08
Tuleva aasta tulud	33.677.43
Muud passivad	68.260.55
Puhaskasu	108.580 26
Kokku:	5.413 917.01

Kulud. **1937. aasta kulude-tulude aruanne.** **Tulud.**

Valitsemise- ja ärikulud	96 114 43
Makstud %/0/0, komisjon ja porto	166.553.98
Mitmesugused kulud	11.689 60
Puhaskasu	108.580.26
Kokku:	382 938 27

Saadud %/0/0, komisjon ja porto	373 584.10
Mitmesugused tulud	9 354.17
Kokku:	382.938.27

„POLARIS“

EESTI KINDLUSTUS-A.-S.

võtab vastu järgmisi **kindlustusi**: elu-, tule-, murd-
varguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laevakerede) ja
klaasikindlustusi.

Seltsi **põhi- ja tagavarakapitalid** ületavad

Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest välja makstud üle

Kr. 5.310.000.—

Soliidne edasikindlustus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana-Viru 12. Kõnetraat 426-66.

Telegrammi-aadress: „Polaris“

Osakond asub Tartus, Suurturg 11. Kõnetraat 6-75

Esindajad kõigis linnades ja maakohtades

A/S. KAUBA PANK

Juhatuse telef. 2-09

TARTUS, SUURTURG 12,

OMA MAJAS

Kodukeskjaam 9 ja 1-83

OMA KAPITALID ÜLE

Kr. 520.000.—

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE

*

KINDLUSTUSE A./S. EESTI LLOYDI TARTU PEAESINDUS

Eesti Omavalitsuste ja Ühistegeliste
Asutuste Kindlustus-a.-s.

„OMA“

Suurem ja edurikkam kodumaa kindlustusasutus

**Seltsi põhi-, tagavarakapital ja
reservid üle kr. 1.000.000.—**

Seltsi valitsus: Tartus, omas majas, Riia t. 35,
telef. 344 ja 16-12

Seltsi peaesindused: Tallinnas, Rakveres,
Võrus, Viljandis, Pärnus, Petseris, Tõrvas ja
Kuressaares

VAHI KOOLID

1. Kaheaastane põllutöökool
2. Kaheaastane aiatöökool

Lähemaid teateid õpilaste
vastuvõtmise tingimuste
kohta saab koolijuhatajalt

Eesti Põllumeeste Selts
Tartus

Tarvitage

Vahi talu

saadusi

Eesti Põllumeeste Selts
Tartus

Sügisene

|| TARTU ||
NÄITUS ||

kujuneb ületamatuks

Eesti Põllumeeste Selts Tartus

A./S.

TARTU PANK

ASUTATUD 1868. AASTAL

PEAPANK: TALLINNAS

OSAKOND: TARTUS

TOIMETAB KÕIKI PANGATEHINGUID
SISE- JA VÄLISMAAL

VARAKAMBER — SEIFID

PANGAÜHENDUS LONDONIS:
THE BRITISH OVERSEAS BANK LTD.

Hind: 20 senti, ühes kavaga 25 senti.